

Trajnostna prehranska strategija MESTNE OBČINE KRANJ do leta 2035

MESTNA OBČINA
KRANJ

MESTNA OBČINA KRANJ

Mestna občina Kranj
Slovenski trg 1, 4000 Kranj
T: 04 23 73 000
E-pošta: mok@kranj.si
www.kranj.si

Naziv dokumenta:

Trajnostna prehranska strategija Mestne občine Kranj do leta 2035

Sprejeta na 30. redni seji Sveta Mestne občine Kranj,
15. aprila 2026.

Odgovorna oseba MOK: **Matjaž Rakovec, župan Mestne občine Kranj**

Delovna skupina MOK: Ana Vizovišek, URPS, Oddelek za pametno skupnost
Matejka Mohorič, URPS, Oddelek za zeleni prehod

Sodelujoči pri pripravi: Manja Zorko, podžupanja
Gašper Kleč, vodja Urada za gospodarske javne službe in promet
Aleksandra Ažman, SOUG, Skupna služba varstva okolja
Mihaela Šuštar Gruber, SOUG, Skupna služba urejanja prostora
Smiljana Vončina Slavec, vodja Skupine za povečanje lokalne prehranske samooskrbe MOK
Leon Posedel, član skupine za povečanje lokalne prehranske samooskrbe MOK

Izdelovalec: **Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj**
Trubarjeva 50, 1000 Ljubljana
T: 01 439 7100, E-pošta: info@umanotera.org, www.umanotera.org
Odgovorna oseba: Gaja Brecelj, direktorica
Sodelavke in sodelavci: dr. Renata Karba, Polona Abram, Saša Kralj

Lektoriranje: Tea Kačar
Oblikovanje: Matjash Matjaž Bizjak s.p.

Datum: april 2026

Umanotera je podprla Mestno občino Kranj pri pripravi Trajnostne prehranske strategije v okviru projekta Podnebni meni, ki ga sofinancirata Eko sklad, j. s. in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo (MOPE). Mnenja, izražena v projektu, ne odražajo nujno stališč MOPE ali Eko sklada j.s.

EKO SKLAD
REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE, PODNEBJE IN ENERGIJO

Spoštovane občanke in občani,

v Mestni občini Kranj verjamemo, da je trajnostna prihodnost zgrajena na vsakodnevnih odločitvah vsakega izmed nas. Med najpomembnejšimi je zagotovo hrana, in sicer od načina pridelave in predelave do izbire na naših krožnikih. Zato sem posebej ponosen, da je Mestna občina Kranj kot prva mestna občina v Sloveniji sprejela Trajnostno prehransko strategijo, s katero postavljamo temelje za bolj zdravo, pravično in okoljsko odgovorno prehransko prihodnost.

Strategija ni nastala čez noč. Temelji na številnih aktivnostih, ki jih v Kranju izvajamo že vrsto let. V naših vrtcih, šolah in drugih javnih zavodih spodbujamo vključevanje lokalno pridelane hrane, uvajamo dinamični nabavni sistem, zmanjšujemo količine zavržene hrane ter krepimo zavedanje o pomenu zdravih prehranskih navad. Podpiramo lokalne pridelovalce in kratke dobavne verige ter ustvarjamo pogoje za večjo samooskrbo in prehransko varnost.

Pri pripravi strategije smo sodelovali s številnimi deležniki, od javnih zavodov, strokovnjakov in nevladnih organizacij do lokalnih pridelovalcev in občanov. Prav sodelovanje in povezovanje sta največja vrednost tega dokumenta. Trajnostni prehranski sistem lahko gradimo le skupaj, z zavedanjem, da naše današnje odločitve pomembno vplivajo na kakovost življenja prihodnjih generacij.

Trajnostna prehranska strategija je zato več kot dokument. Je zaveza, da bomo tudi v prihodnje razvijali ukrepe, ki prispevajo k zdravju ljudi, varovanju okolja in razvoju lokalnega gospodarstva. Kranj želi biti zgled in navdih drugim skupnostim, predvsem pa mesto, kjer lahko vsakdo dostopa do kakovostne, varne in trajnostno pridelane hrane.

Hvala vsem, ki s svojim delom, znanjem in odgovornimi odločitvami soustvarjate to pot.

Matjaž Rakovec,
župan Mestne občine Kranj

Kazalo

	stran
Uvodnik	3
Povzetek	6
Summary	7
Seznam okrajšav	9
Slovar pojmov	9
Uvod v strategijo	11
Zakaj hrana	12
Zakaj Mestna občina Kranj potrebuje trajnostno prehransko strategijo	13
Cilji trajnostne prehranske strategije MOK	16
Kako je strategija nastajala	16
Usklajenost z evropskimi, državnimi in občinskimi dokumenti	18
1. Izhodišča za strategijo	19
1.1 Oskrba s hrano nekoč in danes	20
1.2 Analiza SWOT	25
Področja in dosežki, ki so naše prednosti	25
Kaj bi lahko delovalo bolje	26
Potenciali, ki jih lahko izkoristimo	27
Zunanja tveganja in omejitve	29
2. Strateški okvir	29
2.1 Vizija in cilji do leta 2035	30
Vizija	30
2.2 Strateški fokusi	31
2.2.1 STRATEŠKI FOKUS 1: Od polja do krožnika – spodbujanje trajnostne pridelave hrane in kratkih oskrbnih verig	32

Pregled stanja 32
Usmeritve, ukrepi in cilji 38
2.2.2 STRATEŠKI FOKUS 2: Urbano kmetijstvo – spodbujanje samooskrbe občanov 43
Pregled stanja 43
Usmeritve, ukrepi in cilji 45
2.2.3 STRATEŠKI FOKUS 3: Trajnostna in zdrava prehrana v javnih zavodih 47
Pregled stanja 47
Usmeritve, ukrepi in cilji 48

3. Izvajanje strategije 51
3.1 Organizacija in koordinacija 52
3.2 Sistem doseganja stalnih izboljšav 53
3.3 Zagotavljanje finančnih sredstev 54
3.4 Podporni mehanizmi 55
3.4.1 Vključevanje javnosti in partnerjev – krepitev legitimnosti, učinkovitosti in trajnosti prehranskih politik 55
Ključni deležniki 55
3.4.2 Obveščanje, komuniciranje, ozaveščanje, usposabljanje – povečevanje prehranske pismenosti 58
3.4.3 Prehranska pravičnost 60
3.4.4 Podatkovno podprto odločanje – povečanje operativne učinkovitosti in transparentnosti 62
3.4.5 Digitalizacija – krepitev Kranja kot napredne in pametne občine 63

Zaključek 65

Viri 66

Povzetek

Mestna občina Kranj se s sprejetjem Trajnostne prehranske strategije zavezuje k razvoju lokalnega sistema oskrbe s hrano, ki temelji na trajnostni pridelavi, zagotavlja dostop do zdrave hrane za vse prebivalce ter prispeva k varovanju okolja, kakovosti bivanja in prehranski varnosti lokalne skupnosti. V strategiji je združila, povezala in nadgradila dosedanje aktivnosti in ukrepe ter postavila izhodišča za oblikovanje ukrepov in projektov na področju oskrbe s hrano. Strategija stremi k ciljem sinergijskega povezovanja aktivnosti različnih delov občinske uprave, boljšega črpanja finančnih sredstev iz različnih virov ter spodbujanja sodelovanja strokovnih organizacij in širše javnosti pri pripravi in izvajanju občinske politike na področju pridelave in potrošnje hrane.

Strateški ukrepi so usmerjeni v krepitev obstoječih prednosti, izkoriščanje razvojnih priložnosti, odpravljanje zaznanih slabosti in zmanjševanje vpliva zunanjih tveganj za razvoj trajnostnega lokalnega sistema oskrbe s hrano. Združeni so v tri strateške fokuse: (i) **spodbujanje trajnostne pridelave hrane in kratkih oskrbnih verig**, (ii) **spodbujanje samooskrbe prebivalcev z urbanim kmetijstvom in** (iii) **zagotavljanje trajnostne in zdrave prehrane v javnih zavodih.**

Strategija postavlja okvir za delovanje Mestne občine Kranj, namenjena pa je tudi drugim deležnikom – javnim podjetjem in zavodom, strokovnim organizacijam ter gospodarskemu in kmetijskemu sektorju, katerih sodelovanje je ključnega pomena za njeno izvajanje.

Zasnovana je kot strateški dokument z dolgoročno vizijo, cilji in prednostnimi usmeritvami. Natančna razdelitev odgovornosti, časovna dinamika in finančni viri za njeno izvajanje pa bodo opredeljeni v triletnih akcijskih načrtih, ki jih bo sprejel Mestni svet Mestne občine Kranj oz. se bo z njimi seznanil in spremljal njihovo izvajanje. ●

Summary

By adopting the Sustainable Food Strategy, the City of Kranj is committed to developing a local food supply system based on sustainable production, ensuring access to healthy food for all residents, and contributing to environmental protection, as well as enhancing the quality of life and food security of the local community. The strategy combines, links, and upgrades existing activities and measures and sets out the starting points for the development of municipal policies, measures, and projects in the field of food supply. It pursues the goals of synergistically integrating the activities of various parts of the municipal administration, optimizing the utilization of funds from various financial sources, and promoting cooperation between professional organizations and the wider public in the shaping and implementation of food-related municipal policies.

Strategic measures are aimed at strengthening existing advantages, exploiting development opportunities, eliminating identified weaknesses, and reducing the impact of external threats to the development of a sustainable local food supply system. They are grouped into three strategic focuses: (i)**promoting sustainable food production and short supply chains**, (ii)**promoting self-sufficiency of the population through urban agriculture**, and (iii)**ensuring sustainable and healthy nutrition in public institutions**.

The strategy sets out a framework for the operation of the City of Kranj, but is also intended for local stakeholders – public companies and institutions, professional organisations, and the business and agricultural sectors, whose cooperation is crucial for its implementation.

It is designed as a strategic document that sets out the long-term vision, goals, and priorities. The precise allocation of responsibilities and financial resources, as well as the time frame of its implementation will be defined in three-year action plans, which will be adopted or reviewed by the Kranj City Council, which will also oversee their implementation. ●

Sorško polje. Foto: Jure Kravanja.

Seznam okrajšav

BC Naklo	Biotehniški center Naklo
CSD	Center za socialno delo
DNS	dinamični nabavni sistem
EU	Evropska unija
FFS	fitofarmacevtska sredstva
HORECA	sektor gostinskih in nastanitvenih dejavnosti
IPN	izvedbeni občinski prostorski načrt
KGZ Kranj	Kmetijsko-gozdarski zavod Kranj
KOPOP	kmetijsko-okoljsko-podnebna plačila
KPI	ključni kazalnik uspešnosti
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS
MOK	Mestna občina Kranj
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
NPK	nacionalna poklicna kvalifikacija
NVO	nevladna organizacija
OPN	občinski prostorski načrt
OŠ	osnovna šola
SŠ	srednja šola
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
ZTKK	Zavod za turizme in kulturo Kranj

Slovar pojmov

sistem oskrbe s hrano (tudi sistem pridelave in potrošnje hrane ali kmetijsko-prehranski sistem)	celotna veriga akterjev in njihovih medsebojno povezanih dejavnosti, vključenih v pridelavo, predelavo, distribucijo, prodajo in porabo živilskih proizvodov ter ravnanje z odpadno hrano
prehranska varnost	stanje, ko imajo vsi ljudje stalen fizični, družbeni in ekonomski dostop do zadostne količine varne in kakovostne hrane, ki izpolnjuje njihove prehranske potrebe za aktivno in zdravo življenje
prehranska samooskrba	sposobnost občine ali države, da zadosti osnovnim prehranskim potrebam prebivalstva z lastno pridelavo hrane

prehransko okolje	skupnost, prostor in sistem, v katerih ljudje izbirajo, kupujejo in uživajo hrano, vključno z dostopnostjo, ponudbo, cenami, promocijo ter kulturnimi in socialnimi vplivi, ki oblikujejo prehranske navade
kronične nenalezljive bolezni	dolgotrajne bolezni, ki se ne prenašajo z osebe na osebo in se običajno razvijajo počasi (npr. srčno-žilne bolezni, sladkorna bolezen, debelost, bolezni prebavil in rak) in so glavni vzrok obolevnosti in umrljivosti v Evropi in svetu
podnebne spremembe	dolgoročne spremembe temperature, padavin in drugih podnebnih vzorcev, ki so danes predvsem posledica človekovih dejavnosti, zlasti izpustov toplogrednih plinov
emisije toplogrednih plinov	izpusti toplogrednih plinov, kot so ogljikov dioksid (CO_2), metan (CH_4) in dušikov oksid (N_2O), v ozračje, ki prispevajo k segrevanju ozračja in podnebnim spremembam, predvsem kot posledica človekovih dejavnosti (energija, promet, industrija, kmetijstvo)
podnebna nevtralnost	stanje, ko so skupni izpusti toplogrednih plinov uravnoteženi z njihovim odstranjevanjem iz ozračja, tako da je neto vpliv na podnebje enak nič
konvencionalno kmetijstvo	način kmetovanja, za katerega je značilna večja ali celo izključna poraba mineralnih gnojil in intenzivna uporaba FFS – pogosta posledica dolgoročnega konvencionalnega kmetovanja je degradacija naravnih virov na kmetijskih površinah (npr. erozija, zbitost, onesnaženost in splošno slabša kakovost tal ter manjša biotska raznovrstnost)
ekološko kmetijstvo	celosten sistem trajnostnega upravljanja kmetij in pridelave hrane, ki zahteva višji standard dobrobiti živali in je v EU opredeljen z enotno zakonodajo, ki predpisuje trajnostno rabo gnojil ter prepoveduje uporabo sintetičnih sredstev za varstvo rastlin in gensko spremenjenih organizmov
sredstva za varstvo rastlin (tudi fitofarmacevtska sredstva – FFS)	sredstva za zaščito kmetijskih rastlin pred škodljivci in boleznimi, za večanje odpornosti rastlin ter za zatiranje plevelov
prilagajanje podnebnim spremembam	sprejemanje ukrepov za preprečevanje ali zmanjšanje škode ter izkoriščanje morebitnih pozitivnih učinkov sprememb podnebja
blaženje podnebnih sprememb	ukrepi in dejavnosti, ki zmanjšujejo človekov vpliv na podnebje z zmanjševanjem emisij in/ali povečanjem odvzemov toplogrednih plinov
biotska raznovrstnost	raznovrstnost organizmov, ki se kaže v njihovi ekosistemski, vrstni in genetski različnosti
zero waste (brez odpadkov)	pristop, pri katerem se z zmanjševanjem, ponovno uporabo, recikliranjem in kompostiranjem kar najbolj preprečuje nastajanje odpadkov, tako da se jih čim manj odloži ali sežge

Uvod v strategijo

Dan domačih dobrot, Park Brdo pri Kranju, avgust 2025. Foto: arhiv ZTKK.

Uvod v strategijo

Zakaj hrana

→ Vpliv prehrane na zdravje in okolje

Hrana je eden ključnih dejavnikov, ki vplivajo na javno zdravje, okolje in lokalno gospodarstvo. Sistem oskrbe s hrano je ranljiv zaradi geopolitičnih in tržnih pretresov ter podnebnih in drugih okoljskih sprememb, ki pa jih obenem tudi sam povzroča. Je velik porabnik vode, povzroča onesnaženje vode in tal, izginjanje narave in emisije toplogrednih plinov, ki zaostrujejo podnebno krizo. Zaradi vpliva na zdravje okolja je ogroženo tudi zdravje ljudi in živali. Poleg tega je sodobni način prehranjevanja med glavnimi vzroki za razmah kroničnih nenalezljivih bolezni, ki spadajo med vodilne vzroke smrti in prezgodnje umrljivosti ter zaradi dolgotrajnega poteka povzročajo visoke družbene stroške.

Na podlagi podatkov SURS o letni porabi hrane na prebivalca v Sloveniji in števila prebivalcev Mestne občine Kranj lahko ocenimo, da znaša **skupna poraba hrane (sadja, zelenjave, mesa, kruha, mlečnih izdelkov, krompirja itd.) v Mestni občini Kranj okoli 30.000 ton na leto.**

Hkrati je naša prehranska varnost vse bolj ogrožena: samooskrba je majhna, močno smo odvisni od uvoza hrane in kmetijskih vložkov, kot so energija, gnojila, sredstva za varstvo rastlin, krmila in semena, veliko hrane tudi zavržemo. Slovenija je močno izpostavljena podnebnim spremembam in podvržena vedno večjim kmetijskim škodam zaradi čedalje pogostejših in močnejših suš in ujm z močnimi padavinami. To je še dodaten pritisk na naše kmetije in pospešuje trend upadanja števila kmetijskih gospodarstev, ki je najbolj izrazit pri manjših kmetijah. Zaradi desetletij intenzivne urbanizacije in preobsežne pozidave najboljših kmetijskih zemljišč imamo tudi premalo površin, da bi si lahko pridelali dovolj hrane za lastne potrebe.

Zato je nujno, da spremenimo način pridelave in potrošnje hrane, tako da bo bolj trajnosten – zdrav, okolju prijazen, pravičen in odporen.

Trajnostni sistem oskrbe s hrano zagotavlja vsem ljudem dostop do potrebne količine zdrave in čim bolj lokalno pridelane hrane. Temelji na načelih varovanja in obnove naravnih virov, zagotavljanja dostojnih delovnih razmer in pravičnega plačila za ljudi, ki so v njem zaposleni, ter visoke stopnje dobrobiti živali.

Zakaj Mestna občina Kranj potrebuje trajnostno prehransko strategijo

Spodbujanje oskrbe s kakovostno hrano iz lokalne pridelave v občini in Gorenjski statistični regiji je že dlje časa med prednostnimi projekti Mestne občine Kranj (v nadaljevanju: MOK). Občina prepoznava pomen prehranske varnosti ter neposredno povezavo med prehrano in kakovostjo življenja.

→ Spodbujanje lokalne prehranske samooskrbe

Že od leta 2020 izvaja projekt za povečanje lokalne prehranske samooskrbe, za kar je oblikovala posebno delovno skupino. Posebno pozornost namenja kakovosti prehrane v javnih zavodih, zato je v okviru projekta skupnega javnega naročanja živil vzpostavila poseben dinamični nabavni sistem (DNS).

Sodelovala je pri projektu Lokalno GOR, ki je bil namenjen promociji lokalne prehranske dediščine in povečevanju samooskrbe na območju LAS Gorenjska košarica.

Stonogina tržnica - video Mestne občine Kranj za promocijo lokalne prehrane in samooskrbe v okviru projekta Lokalno GOR. Foto: arhiv MOK.

→ Domača in mednarodna sodelovanja

Leta 2022 je bil Kranj izbran v Misijo podnebno nevtralnih in pametnih mest. Pomemben del aktivnosti za doseganje podnebne nevtralnosti so lokalna prehranska samooskrba ter lokalno pridelana hrana na jedilnikih občanov, skrb za trajnostni razvoj kmetijstva in trajnostni odnos do pridelave in potrošnje hrane. Na mednarodni

ravni je pomembno tudi aktivno sodelovanje v iniciativi Urbana Agenda EU, kjer se MOK kot članica delovne skupine na področju hrane vključuje v pripravo smernic in politike za povečanje lokalne samooskrbe držav članic EU.

MOK je tudi promocijska partnerica regionalnega projekta Samooskrbna Gorenjska, katerega glavni cilj je vzpostaviti povezane lokalne dobavne verige s poudarkom na ekoloških proizvodih.

Delavnica za pripravo strategije, junij 2025. Foto: arhiv Umanotera.

→ Nadgradnja obstoječih trajnostnih usmeritev

Ta Trajnostna prehranska strategija MOK je zasnovana na podlagi preteklih in potekajočih aktivnosti na tem področju. Vključuje, povezuje in dopolnjuje ukrepe in aktivnosti na področjih pridelave in potrošnje hrane, ki jih je lokalna skupnost že sprejela v različnih strateških dokumentih, kot so Trajnostna urbana strategija Mestne občine Kranj 2030+, Podnebna pogodba v okviru sodelovanja MOK v Misiji podnebno nevtralna in pametna mesta, Strategija prilagajanja Gorenjske regije na podnebne spremembe, Strategija razvoja turizma v Mestni občini Kranj 2021–2027, Operativni program varstva okolja Mestne občine Kranj za obdobje 2024/35/50, Strategija digitalnega razvoja Pametnega mesta in skupnosti Kranj za obdobje 2020 do 2023 ter Zero Waste strategija za obdobje 2021–2031.

Trajnostna prehranska strategija je usmeritveni dokument, ki **postavlja dolgoročno vizijo, cilje in prednostne usmeritve** ter predlaga ukrepe za doseganje ciljev. Je podlaga za pripravo s hrano povezanih ukrepov, politik in projektov MOK. Konkretne ukrepe ter nosilce, roke izvedbe in finančne vire za njihovo izvedbo ter kazalnike napredka in vzpostavitev sistema njihovega merjenja bo MOK opredelila v akcijskem načrtu, ki je izvedbeni dokument, ki dopolnjuje strategijo.

Namen priprave je bil razviti integrirano prehransko strategijo, ki vključuje celotno verigo oskrbe s hrano – od njene pridelave do potrošnje s ciljem povečanja prehranske samooskrbe, **izboljšanja počutja ter zdravja prebivalcev in okolja** ter vzpostavitve spodbudnega prehranskega okolja, v katerem je zdrava, lokalno pridelana hrana občanom fizično in cenovno dostopna.

Strategija je namenjena MOK, pa tudi vsem lokalnim deležnikom – javnim podjetjem in zavodom, strokovnim organizacijam ter gospodarskemu in kmetijskemu sektorju, katerih sodelovanje je ključnega pomena za njeno izvajanje.

Strategija poudarja tri strateške fokuse in pripadajoče podporne ukrepe. Pripravljena je z vizijo do leta 2035 in vključuje načrt za razvoj sistemskega okolja, ki podpira prehod v trajnostni lokalni sistem oskrbe s hrano. Kranj želi na tem področju postati zgled drugim slovenskim občinam.

Delavnica za pripravo strategije, na kateri so sodelovali občani in različne civilne iniciative, september 2025.
Foto: arhiv Umanotera.

→ Ključna je izdelava akcijskega načrta z jasno opredeljenimi aktivnostmi

Cilji trajnostne prehranske strategije MOK:

- postaviti izhodišča za pripravo občinskih politik, ukrepov in projektov na področju sistema oskrbe s hrano,
- pripraviti dobro podlago za izdelavo akcijskega načrta z investicijskim načrtom,
- zbrati, povezati in nadgraditi aktivnosti in ukrepe iz različnih projektov in strateških dokumentov,
- sinergijsko povezati aktivnosti različnih delov občinske uprave,
- omogočiti boljše črpanje sredstev iz različnih virov financiranja,
- spodbuditi sodelovanje strokovnih organizacij in širše javnosti pri pripravi in izvajanju občinskih politik na področju hrane,
- povezati verigo pridelovalcev in porabnikov, vključno s sektorjem HORECA,
- povečati zavzetost lokalne skupnosti za oskrbo z zdravo, trajnostno pridelano lokalno hrano,
- krepiti znanje in partnerstvo ter spodbujati inovacije,
- prispevati k medkulturnemu dialogu in krepitvi skupnosti,
- podpreti izvedbo drugih trajnostnih razvojnih strategij MOK.

Kako je strategija nastajala

MOK je bila izbrana na razpisu Umanotere, Slovenske fundacije za trajnostni razvoj za podporo občinam pri pripravi trajnostnih lokalnih prehranskih strategij v okviru programa Podnebni meni, ki ga financirata Eko sklad, j. s., in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo RS. Priprava strategije je potekala na vključujoč način v letu 2025. Izvedene so bile **tri delavnice**: za občanke in občane, za širšo občinsko upravo in za ključne deležnike iz vseh delov verige oskrbe s hrano, ki so vključeni v pridelavo, predelavo, distribucijo, prodajo in porabo živilskih proizvodov ter ravnanje z odpadno hrano v MOK. Na delavnicah je sodelovalo 68 udeležencev.

Poleg tega so pripravljavci strategije izvedli **anketo**, na katero se je odzvalo več kot tristo občank in občanov, s katero so bile zbrane potrebe in pobude glede razvoja sistema oskrbe s hrano v kranjski občini. Opravili so tudi **poglobljene intervjuje** z relevantnimi osebami na področju oskrbe s hrano.

Pred sprejemom na mestnem svetu je bila organizirana **enomesečna javna razprava**, da so imeli vsi zainteresirani možnost prispevati svoje predloge. Mestni svet Mestne občine Kranj je to strategijo potrdil na 30. redni seji, 15. aprila 2026.

Foto: arhiv BC Naklo.

Strategijo vodijo naslednja načela:

- **Vključevanje** – odprt proces priprave in izvajanja strategije z vključevanjem občanov in vseh ključnih deležnikov v lokalni prehranski verigi.
- **Celovitost** – strategija upošteva tako družbene kot okoljske značilnosti občine, cilji pa odgovarjajo na potrebe vseh skupin prebivalcev.
- **Občina kot zgled** – MOK želi biti s sprejetjem te strategije in izvajanjem ukrepov zgled drugim slovenskim občinam in pokazati, da je prehod v bolj trajnosten sistem oskrbe s hrano na lokalni ravni mogoč.
- **Dolgoročen pogled** – strategija se usmerja v dolgoročno vzpostavitev trajnostnega, odpornega in pravičnega sistema oskrbe s hrano, ki bo prispeval k trajni blaginji lokalne skupnosti.
- **Krepitev znanj** – strategija želi okrepiti lokalno znanje, partnerstva in projekte za trajnostno oskrbo s hrano ter spodbujati inovacije za razvoj sistemov oskrbe s hrano prihodnosti.
- **Inovativnost** – strategija spodbuja uvajanje novih praks, oblik sodelovanja in preizkušanje rešitev, ki izboljšujejo dostopnost, pravičnost in učinkovitost sistema oskrbe s hrano ter Kranj postavljajo kot zgled drugim občinam.

→ 6 temeljnih načel

Usklajenost z evropskimi, državnimi in občinskimi dokumenti

Trajnostna prehranska strategija MOK je usklajena z mednarodnimi, nacionalnimi in lokalnimi politikami, ki spodbujajo razvoj pametnih skupnosti, trajnostni razvoj kmetijstva, kratke oskrbne verige, razvoj podeželja, zdravo prehrano, varovanje okolja ter blaženje in prilagajanje na podnebne spremembe.

Letaki na stojnici EKO praznika v Mestni občini Kranj, 2025. Foto: arhiv MOK.

→ Povezanost s trajnostnimi razvojnimi cilji

Na mednarodni ravni se opira na cilje Agende Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030, Evropski zeleni dogovor, strategijo »Od vil do vilic«, strategijo EU za biotsko raznovrstnost, Pakt županov za podnebje in energijo in Partnerstvo za hrano Urbane agende za EU. Na nacionalni ravni je skladna s Strategijo razvoja Slovenije 2030, Strateškim načrtom skupne kmetijske politike, Nacionalnim energetskim in podnebnim načrtom ter Strateškim okvirom za prilagajanje podnebnim spremembam. Na lokalni ravni strategija dopolnjuje Trajnostno urbano strategijo MOK, cilje v okviru Misije podnebno nevtralna in pametna mesta ter druge občinske dokumente s področij razvoja, okolja, zdravja in kakovosti življenja. ●

1. Izhodišča za strategijo

Foto: arhiv kmetija Rešet Kranj.

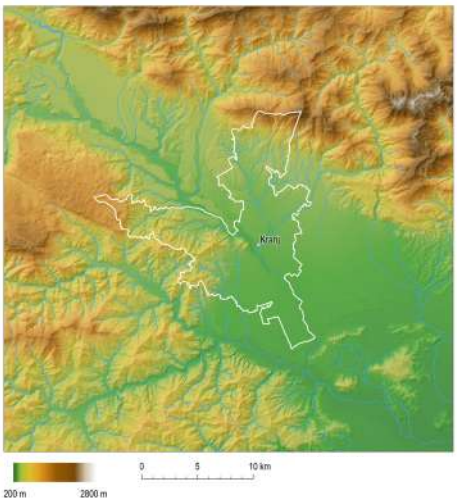
1. Izhodišča za strategijo

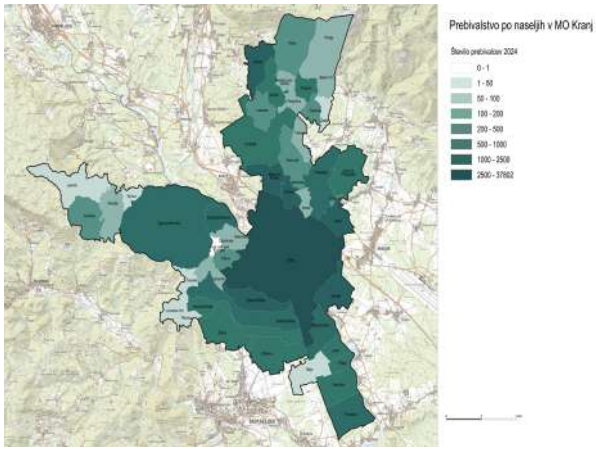
1.1 Oskrba s hrano nekoč in danes

→ Rodovitna pokrajina za pridelavo hrane

Kranj in njegovo razgibano podeželsko zaledje geografsko najbolj zaznamuje kranjska nižina, za katero je bila že od nekdaj značilna bogata plodna zemlja za pridelavo poljščin, vrtnin, sadja in zelišč ter živinorejo. Obsežno območje Sorškega polja, kjer so najbolj rodovitne njive v obliki značilnih barvitih pasov, je zaščiteno tudi kot kulturna krajina, kar veliko pove o pomenu in vlogi kmetijstva v življenju tukajšnjih prebivalcev. Pod to ravnino je eden najpomembnejših podtalnih vodonosnikov v Sloveniji, ki daje ugodnim razmeram za kmetovanje še dodatno podporo, posebej v času nepredvidljivih podnebnih sprememb, čedalje pogosteje zaznamovanih z daljšimi sušnimi obdobji. Bogati vodni sistemi se napajajo iz bližnjih visokih alpskih gora ter iz Save in Kokre.

slika 1:
Geografski položaj MOK v Gorenjski regiji in Sloveniji. Vir: GURS. Avtor: K&Z d.o.o.

slika 2:
Relief pokrajine v občini in bližnji okolici. Vir: GURS DMV25 . Avtor: Barbara Špehar, BSC Kranj.

slika 3:
Gostota prebivalstva v MOK. Vir: SURS. Kartografska podlaga: GURS, DTK50. Avtor: K&Z d.o.o.

Sodobno mesto je zgrajeno prav ob sotočju teh dveh rek na več kot dva tisoč let starih temeljih. Krepilo se je že od srednjega veka, posebej pa po drugi svetovni vojni, ko je postalo industrijsko, gospodarsko in upravno središče Gorenjske. Za to obdobje sta značilna intenzivno priseljevanje delavcev iz republik nekdanje Jugoslavije in gradnja novih stanovanjskih sosesk, kar je vplivalo tudi na zmanjševanje najbolj plodnih kmetijskih površin na obrobju mesta.

MOK meri 150,9 km^2, sestavlja pa jo 49 naselij in 26 krajevnih skupnosti. Sredi leta 2025 je imela 57.384 prebivalcev in se uvršča na tretje mesto med slovenskimi občinami, takoj za Ljubljano in Mariborom. Večina prebivalstva, ki se še vedno povečuje (0,1 % na leto), živi v ožjem urbanem delu občine, kar je pri oskrbi s hrano zagotovo velik izziv. Kmalu po letu 2000 so na kmetijskih zemljiščih na vzhodnem robu mesta ob pomembni vpadnici zgradili številne večje nakupovalne objekte, ki so močno spremenili tradicionalni videz krajine, predvsem pa nakupovalne navade prebivalcev, ki so, tako kot tudi po drugih večjih mestih Slovenije, začeli opuščati oskrbovanje v majhnih lokalnih trgovinah in na tržnicah. Posledično je začelo ugašati tudi staro mestno jedro, ki je prej opravljalo vlogo trgovskega središča z osrednjo mestno tržnico.

→ Spremembe nakupovalnih navad

Plevice pri malici ob pletvi strniškega korena, Rupa pri Kranju.
Foto: Marko Aljančič, 1957, Iz fototeke Gorenjskega muzeja.

→ Tipični pridelki in jedi

Še do prve svetovne vojne je bila prehrana večine prebivalcev tega območja odvisna od lastnih pridelkov. Če letina ni bila dobra, so se predvsem na podeželju prehranjevali zelo skromno. Za vsakdanje obroke so bile značilne preproste jedi iz žita, denimo pšenice, ajde, prosa, ječmena in rži, ter iz sezonske zelenjave, krompirja in fižola. Vzgajali so različno sadje in nabirali divje rastline, med katerimi so še danes priljubljeni regrat, gobe ter različni gozdni sadeži in zelišča. Značilna je tradicija čebelarstva. Pomembno vlogo so imeli mleko in mlečni izdelki, jajca ter govedina in meso drobnice, malo manj pa svinjina in perutnina. Pridelovanje, shranjevanje in pripravljanje hrane so imeli utečen ritem, ki je sledil značilnostim letnih časov. Bogati kmetje in meščani so imeli bolj pestro in izdatno hrano, revnejše družine pa so se ob slabih letinah spopadale s pomanjkanjem hrane.

Velik preobrat v načinu prehranjevanja so prinesle nove zaposlitvene priložnosti v prvih industrijskih obratih in drugih službah. Kmalu po drugi svetovni vojni je vse več tovarn in podjetij začelo za svoje delavce pripravljati malice in kosila, otroci pa so bili deležni rednih obrokov v šolah. Na trgovske police so prihajale uvožene sestavine in vnaprej pripravljene jedi, kar je trajno spremenilo tradicionalno prehranjevanje. Svojo kulturo in navade so s seboj prinesli tudi priseljenci, številne njihove jedi so postale priljubljene tudi pri domačinih.

→ Strokovna pomoč pri pridelavi in oskrbi s hrano.

Zaradi odličnih razmer za pridelavo hrane je kmetijstvo na območju kranjske nižine od nekdaj pomembna gospodarska panoga. Kmetje imajo oporo v strokovnih svetovalcih **Kmetijsko gozdarskega zavoda Kranj**, ki jim pomagajo pri odločitvah na področjih rastlinske pridelave in živinoreje, varstva rastlin, ekonomike kmetij, okoljskih ukrepov ter prilagajanja na podnebne spremembe. Zavod je ključna strokovna institucija na področju pridelave hrane v Kranju in širši gorenjski regiji. Skrbi za usposabljanje kmetov ter jim svetuje pri izrabi subvencij iz skladov skupne kmetijske politike.

Ekipa Kmetijsko gozdarske zadruge Sloga.
Foto: arhiv zadruge.

Pri povezovanju kmetijskih gospodarstev in zagotavljanju odkupa ter trženja njihovih pridelkov ima pomembno vlogo **Kmetijsko gozdarska zadruga Sloga Kranj** z več kot 60-letno tradicijo. Iz lokalne zadružne pobude se je razvila v sodobno zadrugo s približno 450 včlanjenimi kmeti, njeno delovanje pa sega tudi zunaj Gorenjske. Upravljajo več kmetijskih centrov in specializiranih trgovin, lokalne pride-

lovalce podpirajo s projekti in lastno blagovno znamko, svojo ponudbo pa dopolnjujejo tudi s spletnimi prodajnimi kanali in potujočo trgovino.

→ Civilne pobude

Kmalu po letu 2010 so se začele prebujati še druge iniciative za oskrbo občanov z lokalno hrano. Pomembno vlogo pri tem imajo tudi nekatere tradicionalne gostilne, kjer so po izročilih prednikov začeli pripravljati sodobne jedi in iz pozabe potegnili raznovrstne lokalne kulinarične posebnosti. S prestižnimi priznanji nagrajena **Gostilna Krištof v Predosljah**, ki je bila sama zainteresirana za odkup lokalnih pridelkov najvišje kakovosti, je postala občasno prizorišče živahne izmenjave domače zelenjave in sadja. S svojim sistemom povezovanja kupcev in kmetov je takrat začel delovati tudi zasebni **Zavod Stonoga.**

Društvo Sorško polje - skupnostni vrt v Prašah. Foto: arhiv društva.

Na Sorškem polju je v skoraj enakem obdobju zaživelo **Društvo Sorško polje.** Na območju z obsežnimi nižinskimi kmetijskimi površinami povezujejo 11 krajevnih skupnosti iz treh občin (Kranj, Škofja Loka in Medvode) ter si v sodelovanju z drugimi društvi prizadevajo za prehod na ekološko obdelavo in ohranitev vitalnosti kmetijskih tal tudi za naslednje rodove. V bližini Kranja deluje ena izmed prvih ekoloških kmetij v Sloveniji, **Pri Šuštar,** kjer že od leta 1997 kmetujejo po permakulturnih načelih in aktivno sodelujejo pri promociji sonaravnega življenja. Med pomembnimi neprofitnimi pobudami je še **Center za trajnostni razvoj podeželja Kranj,** dejaven že od leta 2003. Med njegovimi številnimi trajnostnimi cilji sta tudi razvijanje in uvajanje trajnostnih življenjskih vzorcev med različnimi skupinami prebivalstva, kar uresničujejo kot partnerji številnih projektov.

Tem civilnim pobudam je prisluhnila tudi MOK in z ustanovitvijo **Projektne skupine za povečanje lokalne samooskrbe** bistveno prispevala k razgibanosti dejavnosti in dogodkov.

K sodelovanju je kot **ambasadorje lokalne prehranske samooskrbe** povabila prepoznavne posameznice in posameznike iz Kranja in okolice, ki se trudijo živeti v sozvočju z naravo in se dobro zavedajo, kako pomembna je lokalno pridelana hrana za okolje in zdravje ljudi.

→ Zanimanje za nakup lokalne in ekološko pridelane hrane se povečuje

V lokalni skupnosti se povečuje zanimanje za kuhanje po starih receptih in pripravo zdravih obrokov iz lokalno pridelanih sestavin. Vzpostavljajo se šolski vrtovi in čebelnjaki, čedalje več izobraževalnih zavodov se trudi, da bi zagotavljali obroke s čim več lokalnih in ekološko pridelanih sestavin. Nove generacije si želijo živeti zdravo, vendar se v delovnem ritmu, v katerega so vpete sodobne družine, pri oskrbi s trajnostno pridelano lokalno hrano soočajo z logističnimi in finančnimi izzivi.

Rezultati ankete ob pripravi te strategije, v kateri je sodelovalo nekaj več kot tristo občanov, so pokazali, da prebivalci Kranja hrano sicer najpogosteje kupujejo v večjih supermarketih, vendar pa se dobro zavedajo njenega vpliva na zdravje in okolje in se strinjajo, da je trajnostna oskrba s hrano eno ključnih strateških področij občine. To potrjuje, da so nadaljnja prizadevanja na tem področju smiselna in glede na negotovost globalnih tokov oskrbe s hrano zelo potrebna.

Ob preteklih projektih, partnerskih sodelovanjih ter prizadevanjih javnih in zasebnih iniciativ za povečanje trajnostne lokalne samooskrbe so postavljeni dobri temelji za še bolj poglobljene in učinkovite ukrepe. ●

Mestna tržnica. Foto: Rožle Pajntar.

1.2 Analiza SWOT

V okviru analize sistema oskrbe s hrano v MOK so bile prepoznane ključne notranje prednosti in slabosti ter zunanje priložnosti in nevarnosti za razvoj trajnostnega sistema oskrbe s hrano v občini.

Področja in dosežki, ki so naše prednosti

Naravni pogoji za pridelavo hrane:
Rodovitna kmetijska zemljišča v okolici mesta, med njimi strateško pomembno Sorško polje, bogati površinski in podtalni vodni viri, ugodno podnebje.

Aktivna kmetijska gospodarstva:
V občini in širši regiji delujejo številne kmetije, nekatere tudi z dopolnilnimi dejavnostmi, ki prispevajo k lokalni pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov.

Urbane površine za revitalizacijo:
Možnost umeščanja urbanega kmetijstva, rastlinjakov in živilskopredelovalnih obratov v opuščene ali slabo izkoriščene objekte in degradirana urbana območja.

Mreža tržnic in prodajnih mest:
V MOK deluje mreža tržnic ter prodajnih prostorov, dogodkov in samopostrežnih avtomatov z lokalnimi pridelki, kar olajšuje dostop do lokalne hrane. Občina je konec leta 2025 postala lastnica prostorov in zemljišč na območju kranjske mestne tržnice.

Iniciative za digitalno podporo oskrbi s hrano:
Razvijajo se digitalna orodja, ki javnim zavodom in lokalnim ponudnikom omogočajo dinamično naročanje in ponujanje hrane.

Delovanje strokovnih in izobraževalnih institucij:
BC Naklo, KGZ Kranj in druge institucije ponujajo znanje, strokovno podporo in izobraževanje, nujne za razvoj kmetijstva in celotnega sistema oskrbe s hrano.

Institucionalna moč občine:
Administrativne, kadrovske in tehnološke kapacitete, platforma Pametni Kranj, spletna stran KR hrana ter aktivnosti posebne projektne skupine za povečanje lokalne samooskrbe.

Politična volja in strateška zavezanost občinskega vodstva:
MOK že vrsto let podpira krepitev prehranske samooskrbe ter sodeluje v medobčinskih, regijskih, nacionalnih in mednarodnih projektih na tem področju.

Raznovrstnost deležnikov lokalnega sistema oskrbe s hrano:
Poleg občine sodelujejo pridelovalci, zadruge, razvojni in izobraževalni centri, javni zavodi, društva in zasebni ponudniki, kar ustvarja dobro podlago za trajnostni lokalni sistem oskrbe s hrano.

Promocijske in komunikacijske aktivnosti:
Raznovrstni sejemski in gastronomski promocijski dogodki v občini, platforma Pametni Kranj, ambasadorji lokalne samooskrbe ter aktivnosti društev in zavodov krepijo zavedanje o lokalni hrani ter povezujejo skupnost.

Spreminjanje življenjskega sloga:
Naraščajoča potreba po aktivnem preživljanju prostega časa, kakovostni hrani in zdravem okolju, interes občanov za urbano kmetijstvo.

Kaj bi lahko delovalo bolje

Nizka stopnja prehranske samooskrbe:
Na območju MOK je šestkrat manj njiv in vrtov, kot bi jih potrebovali za prehransko varnost; na večini njiv se prideluje krma za živali, pridelava rastlinske hrane za ljudi pa ne pokriva potreb lokalne skupnosti.

Koncentracija kmetijstva:
Število kmetijskih gospodarstev se zmanjšuje, trend upadanja je najbolj izrazit pri manjših kmetijah.

Ovire za generacijsko prenovo:
Starostna struktura nosilcev kmetijskih gospodarstev je neugodna. Poklic kmeta za mlade ni privlačen zaradi ovir pri nakupu ali prevzemu kmetij, ekonomske negotovosti, velikih delovnih obremenitev, nižjega družbenega statusa in dobrih zaposlitvenih priložnosti v drugih panogah.

Prevladovanje konvencionalnega kmetijstva:
Delež ekološkega kmetijstva v občini je zelo majhen (manj kot 5 % kmetijskih zemljišč v uporabi[1]); čezmerna ali neustrezna uporaba fitofarmacevtskih sredstev (FFS) in gnojil je največja grožnja za zdravje tal, ljudi in živali ter kakovost vode in biotsko raznovrstnost.

Zemljišča za pridelavo hrane pod pritiskom urbanizacije:
Pomanjkanje jasno določenih zavarovanih območij za trajno kmetijsko rabo ter mestne vrtove v občinskem prostorskem načrtu otežuje dolgoročno načrtovanje in ohranjanje obdelovalnih površin, ki so ključne za lokalno samooskrbo. Potencial za pridelavo hrane na degradiranih urbanih območjih je neraziskan.

Pomanjkanje živilskopredelovalnih dejavnosti:
Po zaprtju večjih predelovalnih obratov, kot sta bili Oljarica in Kranjske mlekarne, se večina lokalno pridelane hrane prodaja predelovalcem in odkupovalcem zunaj lokalnega okolja, tudi v tujino.

Odvisnost oskrbe s hrano od trgovskih verig:
Lokalne verige oskrbe s hrano pokrivajo le majhen del potreb lokalne skupnosti. Večina prebivalcev se s hrano oskrbuje v trgovskih centrih, kar zmanjšuje prehransko suverenost, povečuje ogljični odtis oskrbe s hrano in otežuje stabilen razvoj lokalnega trga.

Odpadna hrana:
Komunala Kranj ocenjuje, da povprečno gospodinjstvo letno zavrže hrano v vrednosti 400 evrov. To kaže na premalo ozaveščenost o trajnostni rabi hrane.

Oglaševalsko onesnaženje:
Oglaševalski objekti na kmetijskih zemljiščih povzročajo vizualno degradacijo prostora, zmanjšujejo njegovo krajinsko in pridelovalno vrednost ter spodbujajo netrajnostno potrošnjo in nezdravo prehrano.

Razpršenost pristojnosti v občinski upravi:
Področje oskrbe s hrano obravnavajo različni uradi in oddelki ter javna podjetja in zavodi. Manjka osrednja koordinacija s kadrovsko in finančno podporo.

Premajhno sodelovanje med strokami:
Kmetijstvo, urbanizem, okoljevarstvo in druge stroke premalo sodelujejo, prav tako so le delno usklajeni prostorski in drugi razvojni dokumenti, kar ovira celosten razvoj oskrbe s hrano. Digitalna podpora kratkim oskrbnim verigam je razbita na neusklajene aplikacije.

Socialna in kulturna razslojenost:
Razlike v prehranjevalnih navadah med socialnimi skupinami, kulturnimi in etničnimi tradicijami ter generacijami prebivalstva ustvarjajo heterogeno povpraševanje, socialno-ekonomske ovire in kompleksnejšo koordinacijo skupnostnih projektov.

1 Vir podatka: KGZ Kranj.

Potenciali, ki jih lahko izkoristimo

MOK v Misiji podnebno nevtralna in pametna mesta:
Dostop do dodatnih finančnih virov, znanja in strateških partnerstev za sistemski razvoj nizkoogljičnega, odpornega in lokalno usmerjenega sistema oskrbe s hrano.

Skupna kmetijska politika EU in državna kmetijska politika:
Podpora za ohranjanje kmetijstva, uvajanje trajnostnih praks, razvoj dopolnilnih dejavnosti, krepitev kratkih dobavnih verig in razvoj podeželja; finančna, administrativna in svetovalna podpora, dostop do znanja in partnerstev.

Podpora za trajnostne kmetijske prakse:
Povečanje pridelave ekološke hrane prek državnih podpor in podpor EU, krepitev konkurenčnosti lokalnega kmetijstva in povečanje dostopnost trajnostnih živil na lokalnem trgu.

Regionalno in mednarodno sodelovanje:
Skupna prizadevanja občin v Gorenjski regiji za spodbujanje trajnostne lokalne samooskrbe; vključevanje v skupne razvojne projekte z regijskimi in mednarodnimi partnerji ter izmenjave dobrih praks.

Prilagajanje kmetijstva na podnebne spremembe:
Razvoj bolj trajnostnega in odpornega kmetijstva z uvajanjem novih tehnologij, odpornejših sort in večje raznovrstnosti pridelave.

Pametno kmetijstvo:
Precizno, vertikalno in urbano kmetijstvo ter uporaba senzorike, robotike in drugih tehnologij, ki zmanjšujejo delovno intenzivnost, porabo naravnih virov in škodljive vplive pridelave hrane na okolje.

Digitalizacija distribucije:
Digitalne platforme in pametna logistika za usklajevanje ponudbe in povpraševanja, organizacijo dostav, zmanjšanje odpadne hrane ter podporo kratkim dobavnim verigam.

Izobraževanje in ozaveščanje:
Nacionalni programi in programi EU za promocijo lokalno pridelane hrane in zdravih prehranjevalnih navad, kot so Teden slovenske hrane, Tradicionalni slovenski zajtrk, program ekošol in šolskih ekovrtov, portal Šolski lonec in drugi.

Evropske in nacionalne sheme kakovosti:
Spodbujanje proizvajalcev k bolj trajnostnim praksam (npr. ekološko kmetijstvo) in dvigu kakovosti; zagotavljanje zanesljivih informacij potrošnikom o načinu pridelave hrane in vplivih na okolje; večja sledljivost in zaupanje v lokalno hrano.

Zunanja tveganja in omejitve

Vse pogostejši in močnejši ekstremni vremenski dogodki:
Podnebne spremembe povečujejo izpostavljenost kmetijstva sušam, vročini in ujmam z močnimi padavinami, kar zmanjšuje stabilnost pridelka in povečuje kmetijsko škodo. Naraščajo tudi stroški prilagajanja, kot so namakanje, protitočna zaščita in ukrepi za povečanje dobrobiti živali.

Neugodne spremembe državne in evropske kmetijske politike:
Negotovost glede obsega in pogojev financiranja kmetijstva in razvoja podeželja po letu 2027; tveganje zmanjšane podpore trajnostnim oblikam kmetovanja in lokalnim razvojnim pobudam ter povečanje administrativnih bremen lahko ogrozijo kmetijsko dejavnost, še posebej obstoj manjših kmetij.

Pretresi v mednarodnih oskrbovalnih verigah:
Motnje v dobavi in povišanje cen uvožene hrane in kmetijskih vložkov (semen, krme, gnojil, FFS, energentov) zaradi geopolitičnih kriz, vremenskih ekstremov, tržnih in političnih razmer ter motenj v logistiki in transportu.

Pritisk investitorjev in infrastrukturnih projektov:
Širjenje naselij, trgovskih in industrijskih con in prometnih povezav zmanjšuje kakovost prostora, vpliva na površino in kakovost kmetijskih zemljišč ter povečuje tveganje za onesnaženje okolja.

Zakonodajne ovire s področja varstva kulturne dediščine:
Omejitev oz. prepoved umeščanja rastlinjakov zaradi zaščite Sorškega polja kot kulturne krajine.

Kmetije pod pritiskom nizkih odkupnih cen:
Velika korporativna kmetijsko-živilska in trgovska podjetja določajo cene na trgu, standarde in tudi politike, s katerimi izrinjajo manjše lokalne pridelovalce, ki težko konkurirajo nizkim cenam uvožene, pogosto manj kakovostne hrane.

Agresivno oglaševanje velikih trgovskih centrov:
Močni marketinški pritiski in promocije nizkih cen spodbujajo nakupe manj kakovostne, industrijsko proizvedene, pogosto uvožene hrane, kar zmanjšuje povpraševanje po lokalnih pridelkih in spodbuja nezdravo prehrano.

Zavajajoče označevanje živil:
Zaradi nepopolnega in pogosto zavajajočega označevanja porekla ter okoljskega odtisa živil potrošniki težko zanesljivo ugotovijo, kje in kako je bilo živilo dejansko pridelano, predelano ali pakirano, kar otežuje izbiro kakovostne lokalne hrane.

2. Strateški okvir

Delavnica peke kruha na kmetiji Odems. Foto: arhiv kmetije.

2. Strateški okvir

2.1 Vizija in cilji[2] do leta 2035

→ Vizija

Mestna občina Kranj je zgled trajnostnega lokalnega sistema oskrbe s hrano, ki temelji na močni lokalni pridelavi, kratkih dobavnih verigah, sodelovanju in odgovornem ravnanju s hrano.

Da bi konkretizirala in pokazala ambicioznost svojih načrtov, se MOK zavezuje, da bo v sodelovanju z ustreznimi deležniki do leta 2035:

→ Do ciljev v sodelovanju s številnimi deležniki

- → Zavarovala potencial za pridelavo hrane, tako da bo v občinskem prostorskem načrtu površina kmetijskih zemljišč ostala na ravni leta 2025 in bodo kmetijska zemljišča trajno zavarovana pred spremembo namembnosti v nekmetijsko rabo.
- → Spodbujala razvoj ekološkega kmetijstva in pridelavo rastlinske hrane za ljudi (stročnic, zelenjave, žit in sadja), tako da bo sistem oskrbe s hrano aktivno prispeval k prehranski varnosti lokalne skupnosti ter ohranjanju okolja in doseganju podnebnih ciljev občine.
- → Krepila odpornost sistema oskrbe s hrano proti podnebnim in drugim pretresom s spodbujanjem pilotnih projektov in ukrepov za razvoj podnebno prilagojene pridelave, učinkovite rabe vode, krajših oskrbnih verig, podnebju prijaznejše prehrane in povečane prehranske samozadostnosti prebivalcev.
- → Krepila kratke oskrbne verige, tako da bodo imeli prebivalci lahek dostop do lokalne hrane in bo pomemben delež lokalno pridelane hrane porabljen znotraj občine. Podpirala bo trajnostno in zdravo prehrano v javnih zavodih, tako da bo ta dosegla vsaj 30-odstotni delež ekoloških živil in vsaj 50-odstotni delež osnovnih živil (zelenjave, sadja, žit, jajc, mleka in mesa) slovenskega izvora.
- → Aktivno spodbujala zmanjševanje nastajanja odpadne hrane, pri čemer bo v javnih zavodih količina odpadne hrane glede na leto 2025 manjša za vsaj polovico, vsaj 50 % trgovin in gostinskih lokalov bo sodelovalo v programih doniranja presežkov hrane.

2 Cilji, ki so v pristojnosti MOK, so oblikovani po načelu SMART (specifični, merljivi, dosegljivi, relevantni in časovno opredeljeni). Cilji, ki presegajo neposredne pristojnosti občine in katerih uresničevanje zahteva sodelovanje različnih deležnikov, so opredeljeni kot razvojne usmeritve, pri katerih MOK sodeluje kot spodbujevalka, partnerica in zagovornica sprememb.

→ Vzpostavila prehransko politiko, ki krepi socialno vključenost in zdrav življenjski slog, ter izvajala redne programe ozaveščanja in usposabljanja prebivalcev za preprečevanje nastajanja odpadne hrane v gospodinjstvih.

→ Razvila mrežo urejenih urbanih vrtičkarskih območij in spodbujala samooskrbo gospodinjstev, tako da si bo zelenjavo za lastne potrebe na skupnostnih in zasebnih vrtovih pridelovalo vsaj 10 % gospodinjstev.

→ Vzpostavila podporno okolje za razvoj živilskopredelovalne dejavnosti, ki bo omogočala povečanje dodane vrednosti lokalnih pridelkov in krepitev kratkih oskrbnih verig.

2.2 Strateški fokusi

Strateški fokusi so bili v procesu priprave strategije prepoznani kot področja, na katerih v lokalni skupnosti obstaja največja potreba po izboljšavah sistema oskrbe s hrano in kjer ima MOK vzvode, da te izboljšave podpre. V nadaljevanju predstavljeni ukrepi so usmerjeni v krepitev obstoječih prednosti, izkoriščanje razvojnih priložnosti, odpravljanje zaznanih slabosti in zmanjševanje vpliva zunanjih groženj za razvoj trajnostnega lokalnega sistema oskrbe s hrano.

→ Vloga občine pri trajnostni prehranski oskrbi

Kljub velikemu pomenu sistema oskrbe s hrano za lokalno skupnost ima MOK pri njegovem oblikovanju predvsem dopolnilno, ne nosilno vlogo. Sredstva za spodbujanje kmetijstva in razvoja podeželja v občinskem proračunu so zelo omejena, kmetijska politika je v pristojnosti države in EU. Pomembni vzvodi občine pa so prostorsko načrtovanje (npr. varovanje kmetijskih zemljišč), javna naročila, podpora kratkim dobavnim verigam, svetovanje, povezovanje, ozaveščanje in promocija ter dopolnjevanje državnih ukrepov.

Ogled škode, ki jo je na koruzi povzročila suša. Foto: arhiv KGZS Kranj.

MOK si bo na področjih, ki niso v njeni neposredni pristojnosti, v dialogu z državo prizadevala za potrebne spremembe državne politike za prehod v trajnostni sistem oskrbe s hrano.

2.2.1 STRATEŠKI FOKUS 1:
Od polja do krožnika – spodbujanje trajnostne pridelave hrane in kratkih oskrbnih verig

Zadostna oskrba s kakovostno in varno hrano iz trajnostne lokalne pridelave, ki je prebivalcem fizično in cenovno dostopna, je osnova samooskrbe in prehranske varnosti lokalne skupnosti.

Trajnostna pridelava hrane ohranja oziroma krepi količino in kakovost naravnih virov, kot so tla kmetijskih zemljišč, voda in biotska raznovrstnost, ter zmanjšuje škodljive vplive pridelave na okolje, zato je odporna proti podnebnim spremembam in drugim zunanjim pretresom.

Cilj: MOK bo mestna občina 15-minutnega dostopa do zdrave lokalne hrane z okrepljeno stopnjo samooskrbe in prehranske varnosti, zdravim okoljem in ohranjeno kulturno krajino.

Vsak občan bo v 15 minutah pešačenja ali kolesarjenja lahko prišel do lokalno pridelane hrane – na tržnici, pri lokalnem ponudniku, na prevzemni točki ali skupnostnem vrtu. To bo podprlo doseganje podnebnih ciljev ter izboljšalo zdravje in kakovost življenja lokalne skupnosti.

Pregled stanja

Pridelava

Potencial za pridelavo hrane v MOK je majhen. V občini je bilo leta 2025 po podatkih MKGP v uporabi 4895 ha kmetijskih zemljišč.

V dejanski rabi je okrog 2300 ha njiv in vrtov, kar je približno 400 m^2 na prebivalca. To je precej pod nacionalnim povprečjem, ki je 850 m^2 na prebivalca, in šestkrat manj, kot je potrebna površina za prehransko varnost, ki znaša 2500 m^2 njiv in vrtov na prebivalca.

V zadnjih desetletjih se je površina njiv in vrtov zmanjševala predvsem zaradi povečevanja površine pozidanih zemljišč.

→ Premalo pridelave zelenjave in sadja

Na večini že tako majhnih njivskih površin se prideluje krma za živali. Pridelavi zelenjadnic je namenjenih le 270 ha kmetijskih zemljišč. Zaradi pretežno živinorejske proizvodnje je lokalna pridelava zelenjave in sadja daleč pod potrebami občanov in javnih zavodov, medtem ko pridelava mleka močno (od dva- do trikrat) presega potrebe lokalne skupnosti. Govedoreja zaseda kakovostna ravninska območja, ki so najbolj primerna za pridelavo rastlinske hrane za ljudi.

V občini je na ekološki način obdelanih 150 ha kmetijskih zemljišč oz. 3 % vseh kmetijskih zemljišč v uporabi. To je močno pod nacionalnim povprečjem, ki znaša okrog 12 %. V sistem kontrole ekološkega kmetovanja je zajetih 15 (3,3 %) kmetijskih gospodarstev.

→ Prevladuje reja živine za meso in mleko

V občini deluje 448 kmetijskih gospodarstev. Povprečna površina kmetije znaša 10,9 ha, kar je nad povprečjem v državi. 57 % kmetij redi živino za meso ali mleko (18,6 živali na kmetijo), 15 % jih ima mešano proizvodnjo (večinoma samooskrbno kmetovanje), 21 % pa je specializiranih za rastlinsko proizvodnjo. Starostna sestava nosilcev kmetijskih gospodarstev ni ugodna, generacijska prenova je počasna.

Kmetijstvo v MOK se koncentrira. Število kmetijskih gospodarstev se zmanjšuje, njihova povprečna površina pa se povečuje. Malim kmetijam, ki so zelo pomembne za ohranjanje kulturne krajine in privlačnost podeželskega okolja, grozi opustitev. Dopolnilno dejavnost na kmetijah ima registriranih 70 kmetij, nekatere tudi za predelavo mleka, mesa, sadja, zelenjave in žit.

Kmetijstvo je v občini eden od najbolj podnebnim spremembam izpostavljenih sektorjev. S tem povezani ekstremni vremenski pojavi (suše, vročina, neurja) bodo

Srečanje pridelovalcev žit v Žabnici, junij 2024. Foto: arhiv KGZS Kranj.

→ Prilagajanje kmetijstva podnebnim spremembam

brez učinkovitih ukrepov prilagajanja z namakalnimi sistemi, protitočno zaščito, sistemi za senčenje, rastlinjaki, izbiro odpornih sort in prilagojenim načinom pridelave zmanjšali pridelek, povečali degradacijo tal in nadalje zmanjšali prehransko varnost lokalne skupnosti.

Možni so tudi nekateri pozitivni vplivi na kmetijstvo. Zaradi višjih temperatur in daljše rastne sezone bo mogoče gojiti nove rastlinske vrste ter s tem povečati pomen kmetijstva kot gospodarsko uspešne panoge. Nekateri ukrepi prilagajanja na podnebne spremembe se že izvajajo v okviru Skupne kmetijske politike (podpora ekološkemu kmetijstvu, program KOPOP, investicije v povečanje odpornosti), največja investicija v MOK (v vzpostavljanju) pa je namakalni sistem Sorško polje.

Kmetije v občini so v povprečju večje od nacionalnega povprečja, vendar pa posamezne kmetije ne morejo same zagotoviti zadostne količine in raznovrstnosti proizvodov za oskrbo večjih odjemalcev. Zato je gospodarsko povezovanje med kmetijami ključnega pomena. Na območju občine sta aktivni Kmetijsko gozdarska zadruga Sloga in Gorenjska mlekarska zadruga, na Gorenjskem deluje tudi zadruga ekoloških pridelovalcev Ajdna.

Aktivna so štiri čebelarska društva (Kranj, Britof-Predoslje, Besnica in Goriče).

Čebelnjak v ekološkem učnem sadovnjaku BC Naklo. Foto: arhiv BC Naklo.

V MOK je okrog 90 ha degradiranih urbanih območij, ki so priložnost za razvoj brez nadaljnjega krčenja kmetijskih površin, med drugim s potencialnimi investicijami v pridelavo hrane v rastlinjakih in v živilskopredelovalne dejavnosti.

Predelava

→ Premajhne predelovalne zmogljivosti

V preteklih desetletjih je v MOK prenehala delovati večina večjih živilskopredelovalnih obratov (npr. Oljarica in Kranjske mlekarne). Predelovalno dejavnost v občini tako izvajajo samo manjše pekarne in mesarije ter kmetije v okviru dopolnilnih dejavnosti. Ker so predelovalne kapacitete v občini majhne, je večina kmetijskih pridelkov »izvoženih« iz lokalnega okolja.

Prodaja

Lokalno pridelana hrana in kratke oskrbne verige obsegajo majhen delež v občini potrošene hrane, večina prebivalcev se s hrano oskrbuje v trgovinah oz. trgovskih centrih.

→ Dostop do lokalno pridelane hrane

Prebivalci se lahko oskrbijo s hrano iz lokalne pridelave neposredno na nekaterih kmetijah, v manjši trgovini v središču Kranja (Krajček) in v trgovini zadruge Sloga ter na rednih tržnicah in občasnih tržničnih dogodkih. Društvo Sorško polje organizira redne vaške tržnice v Mavčičah in Stražišču, Center Stonoga pa Stonogine dneve na Brdu. Ob sredah se v Kranju ustavi potujoča tržnica Mali plac.

V občini deluje 11 zasebnih hladilnih avtomatov z lokalno hrano in izdelki – jajci, mlekom in mlečnimi izdelki, mlevskimi izdelki in zelenjavo.

Pridelki lokalnih kmetij se lahko naročijo tudi prek spletnih tržnic (Oskrbovalnica in tržnica podjetja Optifarm), dostavijo pa jih na prevzemne točke in na dom. Veliko naročil posamezniki opravijo na socialnem omrežju oz. prek skupine Lokalna samooskrba Gorenjske na Facebooku in prek drugih dobaviteljev lokalne hrane, ki se oglašujejo na spletu (npr. Mami Hobotnica).

Krajček - trgovina z lokalno pridelano in ekološko hrano v starem mestnem jedru. Foto: arhiv Trgovine Krajček.

Program Viški hrane, ki ga izvajajo prostovoljci, oskrbuje ljudi v stiski z donacijami trgovskih centrov. Foto: CSD Kranj.

Odpadna hrana

Gospodinjstva odpadno hrano, ki je ne kompostirajo doma, odlagajo v sistem ravnanja z odpadki Komunale Kranj. Odpadna hrana se ne zbira ločeno in podatki o njeni količini na ravni občine niso na voljo. Javni zavodi, gostinski obrati in trgovine pa so zavezanci za oddajo odpadne hrane pooblaščenemu prevzemniku in imajo podatke o količini organskih odpadkov.

→ 4400 ton odpadne hrane na leto

Po podatkih SURS povprečni prebivalec Slovenije zavrže skoraj 80 kg hrane na leto, od tega je je okrog 30 kg še užitne. Na podlagi teh podatkov lahko ocenimo, da se v MOK zavrže približno 4400 ton hrane na leto, od tega 1500 ton užitne.

Na področju preprečevanja odpadne hrane je v občini vzpostavljen program Viški hrane za razporejanje presežkov hrane iz trgovin, ki ga koordinira Center za socialno delo Gorenjska Enota Kranj. Program ima močno socialno noto, saj je njegov namen zagotavljanje hrane socialno najbolj izključenim družinam in posameznikom in zmanjševanje njihove stiske.

Informiranje

Na spletnem portalu MOK je vzpostavljena namenska podstran **KR hrana** z aktualnimi informacijami o projektih, dogodkih in možnostih oskrbe z lokalno pridelano hrano.

Potrebe v MOK:

- ohranjanje in po možnosti povečanje potenciala za pridelavo hrane,
- uskladitev kmetijske pridelave s prehranskimi potrebami prebivalcev in potrebami javnih zavodov skladno z nacionalnimi prehranskimi smernicami in Uredbo o zelenem javnem naročanju,
- oskrba lokalne skupnosti z zdravo hrano iz ohranjenega lokalnega okolja,
- odpornost kmetijstva proti podnebnim spremembam in zunanjim pretresom,
- zmanjševanje porabe FFS in mineralnih gnojil v kmetijstvu ter vzpostavitev lokalne prehranske verige z nizkim okoljskim odtisom,
- okrepitev živilskopredelovalnih dejavnosti,
- povečanje fizične in cenovne dostopnosti lokalno pridelane hrane za vse skupine prebivalcev (kratke oskrbne verige),
- trajnostna potrošnja hrane in zmanjšanje odpadne hrane.

Pobiranje zelja. Foto: arhiv Kmetije Odems, Kranj.

Trajnostna pridelava

USMERITVE	UKREPI	CILJI
Zavarovanje kmetijskih zemljišč pred spremembo namembnosti	• Priprava OPN, v katerem MOK določi trajno (za vsaj 20 let) zavarovana kmetijska zemljišča pred spremembo namembnosti v nekmetijsko rabo na območju občine	• Ohranjanje potenciala za pridelavo hrane
Izboljšanje dostopa mladih/novih kmetov do kmetijske zemlje	• Vodenje registra prostih kmetij in kmetijskih zemljišč v lasti Republike Slovenije na območju občine (v sodelovanju s Skladom kmetijskih zemljišč in gozdov RS) in njegova objava na občinski spletni strani	• Generacijska prenova kmetijstva
Povečanje ekološke in rastlinske pridelave	• Podpora pri organizaciji usposabljanj kmetov (v sodelovanju s strokovnimi organizacijami, npr. KGZ Kranj) za preusmerjanje v ekološko pridelavo rastlinske hrane za ljudi in ekološko pašno živinorejo oz. mešano pridelavo ter črpanje sredstev Skupne kmetijske politike na teh področjih	• Uskladitev kmetijske pridelave s prehranskimi potrebami prebivalcev • Ohranjanje okolja – zmanjšanje porabe FFS in mineralnih gnojil • Povečanje prehranske varnosti
Prilagajanje na podnebne spremembe	• Podpora pri organizaciji usposabljanj kmetov (v sodelovanju s strokovnimi organizacijami, npr. KGZ Kranj) za ukrepe prilagajanja rastlinske pridelave podnebnim spremembam, kot so ekološko kmetijstvo, ohranitvena obdelava tal, namakanje in protitočna zaščita ter črpanje sredstev Skupne kmetijske politike na teh področjih • Podpora pri organizaciji usposabljanj kmetov (v sodelovanju s strokovnimi organizacijami, npr. KGZ Kranj) za ukrepe prilagajanja živinoreje podnebnim spremembam, kot so investicije v posodobitev hlevov za povečanje dobrobiti živali in črpanje sredstev Skupne kmetijske politike na teh področjih • Občinske, zasebne in javno-zasebne investicije v namakalne sisteme in rastlinjake, v katerih pridelava poteka v tleh (umestitev na kmetijska zemljišča)	• Zmanjšanje ranljivosti kmetijstva zaradi podnebnih sprememb • Ohranjanje naravnih virov za trajnostno in odporno pridelavo hrane • Povečanje dobrobiti rejnih živali
Blaženje podnebnih sprememb	• Podpora pri organizaciji usposabljanj kmetov (v sodelovanju s strokovnimi organizacijami, npr. KGZ Kranj) za ukrepe blaženja podnebnih sprememb, kot so optimizacija krmljenja živali in dobre gnojilne prakse ter črpanje sredstev Skupne kmetijske politike na teh področjih	• Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov
Pridelava hrane na nekmetijskih površinah	• Priprava strokovnih podlag – študije možnosti in izvedba pilotnih projektov umeščanja rastlinjakov, v katerih pridelava ne poteka v tleh, v opuščena območja industrijskih in poslovnih dejavnosti (degradirana območja) in industrijske cone – umestitev na nekmetijska zemljišča. • Pridobivanje zasebnih donacij (posameznikov in podjetij) za sajenje in vzdrževanje avtohtonih in tradicionalnih sadnih dreves, jagodičevja in drugih sort užitnih rastlin na javnih zelenih površinah (KR posvoji drevo) in ob javnih zavodih • Sprejetje odloka za sonaravno upravljanje javnih zelenih površin, na katerih se prideluje hrana (brez uporabe FFS)	• Uskladitev pridelave hrane s prehranskimi potrebami prebivalcev • Zmanjšanje površine degradiranih območij • Zmanjšanje ranljivosti oskrbe s hrano na podnebne spremembe

Povečanje inovativnosti v kmetijstvu	• Finančna podpora (npr. redni letni občinski razpisi) za projekte inovativnih, tehnološko naprednih, prednostno ekoloških kmetij, ki se ukvarjajo s tržno pridelavo rastlinske hrane za ljudi in jih vodijo mladi kmetje	• Uskladitev pridelave hrane s prehranskimi potrebami prebivalcev • Generacijska prenova • Zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov • Ohranjanje okolja – zmanjšanje porabe FFS in mineralnih gnojil • Prilagajanje podnebnim spremembam
Optimizacija obstoječih mehanizmov občine za subvencioniranje razvoja kmetijstva in podeželja	• Prilagoditev pogojev razpisa in sistema točkovanja v Pravilniku o dodelitvi pomoči za ohranjanje in spodbujanje razvoja kmetijstva, gozdarstva in podeželja v MOK na način, da bodo občinskih spodbud deležne ekološke kmetije, ki pridelujejo rastlinsko hrano za ljudi, in ekološke kmetije s pašno živinorejo ter inovativni projekti na področju pridelave, predelave in distribucije hrane • Občutno povečanje občinskih proračunskih sredstev za izvajanje Pravilnika, tako da bodo ta primerljiva z drugimi ambicioznimi občinami na področju trajnostne oskrbe s hrano • Organizacija rednih letnih dogodkov informiranja in ozaveščanja kmetov o ključnih usmeritvah občine na področju oskrbe s hrano	• Izboljšanje kakovosti in ciljne usmerjenosti porabe občinskih subvencij za razvoj kmetijstva in podeželja • Uskladitev pridelave hrane s prehranskimi potrebami prebivalcev • Ohranjanje čistega okolja – zmanjšanje porabe FFS in mineralnih gnojil • Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov iz kmetijstva • Zmanjšanje ranljivosti oskrbe s hrano zaradi podnebnih sprememb in zunanjih pretresov
Promocija poklicev v kmetijstvu	• Poklicna orientacija v OŠ in SŠ (v sodelovanju z izobraževalnimi organizacijami (npr. BC Naklo) in druge spodbude in dogodki (npr. ogledi uspešnih trajnostno naravnanih kmetij) za usmerjanje mladih za izobraževanje in zaposlovanje v kmetijstvu • Vzpostavitev programa poklicnega usposabljanja (v sodelovanju z Ljudsko univerzo Kranj in strokovnjaki KGZ Kranj), npr. za trženje kmetijskih pridelkov na kmetiji in pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije (NPK) na področju pridelave in predelave hrane	• Generacijska prenova kmetijstva • Ustvarjanje lokalnih delovnih mest
Spodbujanje čebelarstva	• Podpora pri organizaciji izobraževanj za čebelarje (npr. v sodelovanju s Čebelarsko zvezo) za črpanje sredstev Skupne kmetijske politike	• Ohranjanje opraševalcev

Predelava in distribucija

USMERITVE	UKREPI	CILJI
Povečevanje dodane vrednosti kmetijskih pridelkov	• Vzpostavitev skupnostnega predelovalnega obrata (npr. v slabo izkoriščenih ali opuščenih stavbah, skladiščih itd.) • Uporaba predelovalnega obrata tudi za usposabljanje na področju pridelave in predelave hrane (v sodelovanju z izobraževalnimi organizacijami, npr. BC Naklo, Ljudska univerza) • Organizacija usposabljanja kmetov (v sodelovanju s strokovnimi organizacijami, npr. KGZ Kranj) za živilskopredelovalne dejavnosti kot dopolnilnih dejavnosti na kmetijah in porabo sredstev Skupne kmetijske politike na tem področju	• Povečanje živilskopredelovalnih kapacitet • Povečanje usposobljenosti za predelavo, dopolnilne dejavnosti itd. • Povečanje števila turističnih produktov na področju agroturizma

	• Spodbujanje agroturizma (v sodelovanju z Zavodom za turizem in kulturo Kranj), npr. vzpostavitev tematskih poti, uporaba pridelkov lokalnih kmetij kot spominkov, razvoj delavnic pridelave in predelave hrane kot turističnega produkta • Spodbude za podjetniške pobude na področju predelave lokalnih kmetijskih proizvodov (npr. olajšanje dostopa do prostorov, subvencije)	
Povezovanje kmetijskih pridelovalcev	• Spodbujanje vzpostavljanja in delovanja zadrug kot nosilcev kratkih oskrbnih verig (npr. z olajšanjem dostopa do prostorov)	• Povečanje gospodarske uspešnosti kmetij • Izboljšanje povezanosti med kmeti in potrošniki (gospodinjstva, javni zavodi, gostinski obrati)
Povečanje dostopnosti lokalno pridelane hrane za različne segmente prebivalcev	• Ureditev centralne mestne tržnice kot večnamenskega prostora za oskrbo s hrano ter različne skupnostne aktivnosti in gospodarske dejavnosti • Priprava pravilnika o delovanju mestne tržnice (prednostna mesta za prodajo ekoloških in lokalnih kmetijskih in živilskih proizvodov, obvezno označevanje porekla proizvodov, uporaba povratne embalaže itd.) • Širitev mreže vaških tržnic skladno z razpoložljivostjo pridelkov in potrebami prebivalcev • Spodbujanje neposredne prodaje na kmetijah (MOK npr. poskrbi za oskrbo kmetij z enotnimi stojnicami, prodajnimi avtomati itd.) • Preučitev možnosti za razširitev mreže hladilnih prodajnih avtomatov za lokalno pridelano hrano z javnimi avtomati (digitalna podpora, namestitev na P + R, upravljanje pod okriljem Komunale Kranj ali zadruge ipd.) • Spodbude za zasebne podjetniške pobude na področju trženja lokalnih kmetijskih in živilskih proizvodov (npr. olajšanje dostopa do prostorov, promocija na spletnem portalu KR Hrana) • Vzdrževanje javno dostopne evidence tržnic, prodajnih avtomatov, prevzemnih točk za spletne tržnice, lokalnih kmetij z direktno prodajo pridelkov končnim kupcem in drugih možnosti oskrbe z lokalno hrano na spletnem portalu KR Hrana	• Vzpostavljanje kratkih oskrbnih verig

Trajnostna potrošnja

USMERITVE	UKREPI	CILJI
Zdrava in trajnostna prehrana	• Redne kampanje o zdravi in trajnostni prehrani, pripravi sezonskih obrokov iz lokalnih pridelkov, zmanjševanju odpadne hrane itd. (v sodelovanju z območno enoto NIJZ, Komunalo Kranj, nevladnimi organizacijami itd.) • Organizacija kuharskih tečajev za pripravo zdravih obrokov iz sezonske, lokalno pridelane hrane (npr. v sodelovanju z nevladnimi organizacijami)	• Izboljšanje zdravja prebivalcev • Zmanjšanje okoljskega odtisa oskrbe s hrano

Zmanjšanje odpadne hrane	• Imenovanje koordinatorja za področje odpadne hrane (npr. v Komunali Kranj) • Vzpostavitev sistema merjenja odpadne hrane oz. preračunavanja iz količine bioloških odpadkov v občini • Zero Waste strategija MOK in okrepitev akcijskega načrta za njeno izvajanje z ukrepi na področju merjenja in preprečevanja nastajanja odpadne hrane • Kampanje (v sodelovanju s Komunalo Kranj, NVO) za izboljšanje kompetenc na področju preprečevanja nastajanja odpadne hrane v javnih zavodih in gospodinjstvih (npr. objave v občinskem glasilu ter predavanja in delavnice o načrtovanju nakupov, razumevanju rokov »uporabno najmanj do« in »porabiti do«, pravilnem shranjevanju hrane, pripravi obrokov iz ostankov itd.). • Preučitev možnosti za vzpostavitev mestne kompostarne (v sodelovanju s Komunalo Kranj)	• Zmanjšanje potreb po pridelavi in nabavi hrane v občini • Ustvarjanje prihrankov za gospodinjstva, javne zavode in podjetja • Zmanjšanje okoljskega odtisa oskrbe s hrano
Oskrba socialno ranljivih gospodinjstev in posameznikov	• Nadaljevanje in nadgradnja (npr. vključevanje dodatnih donatorjev) programov Viški hrane in Razdelilnica hrane (v sodelovanju s CSD)	• Preprečevanje nastajanja odpadne hrane • Zmanjševanje revščine
Vzpostavitev trajnostne prehranske kulture	• Organizacija letnega vključujočega dogodka (npr. festivala hrane ali dolge mize) za krepitev prehranske kulture zdrave prehrane, krepitev skupnosti in medkulturno povezovanje (npr. predstavitev kulinarike različnih narodnih skupnosti) (v sodelovanju z Zavodom za turizem in kulturo Kranj) • Vključevanje ambasadorjev lokalne prehranske samooskrbe v promocijske aktivnosti • Prepoved oglaševanja škodljive hrane (z velikim deležem visoko predelanih živil, sladkorja, nasičenih maščob ter živil živalskega izvora) na površinah, ki so v upravljanju MOK • Odstranitev nezakonitih oglaševalskih objektov s kmetijskih zemljišč	• Krepitev ozaveščenosti o zdravi prehrani • Medkulturno povezovanje
Povečanje prepoznavnosti lokalnih pridelkov in izdelkov	• Vzpostavitev »mestnega prehranskega kreditnega sistema« z vključevanjem mestne kartice CeKR, ki bo nagrajeval nakupovanje lokalno pridelane hrane na prodajnih mestih, vključenih v bonitetni sistem • Organizacija dnevov odprtih vrat na kmetijah, ki se ukvarjajo z neposredno prodajo na kmetiji ali dobavljajo javnim zavodom • Priprava analize smiselnosti vzpostavitve lokalne kolektivne blagovne znamke, ki bi se uporabljala za promocijo avtentične ponudbe lokalnih kmetijskih in živilskih proizvodov, gastronomije in drugih turističnih produktov, rokodelstva itd. • Vzpostavitev znaka »zdrava kuhinja« za ponudnike hrane v javnem in zasebnem sektorju, katerih ponudba temelji na ekološki, sezonski in lokalni (slovenski) hrani ter omogočajo izbiro velikosti porcij za zmanjševanje odpadne hrane	• Krepitev kratkih oskrbnih verig

MOK bo ob pripravi akcijskega načrta za izvedbo Trajnostne prehranske strategije glede na vključene aktivnosti oblikovala tudi nabor relevantnih kazalnikov napredka, pri čemer je njihovo merjenje lahko v pristojnosti MOK ter javnih podjetij in zavodov v občini, vir podatkov za širše kazalnike napredka pa so lahko podatkovne zbirke SURS, MKGP, KGZ Kranj itd. MOK lahko za izbrane kazalnike vzpostavi tudi lasten sistem merjenja.

→ Kazalniki za merjenje napredka izvajanja strategije

Izbirni kazalniki napredka v pristojnosti MOK ter javnih podjetij in zavodov:

- površina kmetijskih zemljišč,
- število in znesek občinskih finančnih podpor za ekološko pridelavo rastlinske hrane za ljudi,
- število in znesek občinskih finančnih podpor za mlade kmete,
- število in znesek občinskih finančnih podpor za inovativne kmetijske prakse,
- število in kapaciteta zasebnih in javnih namakalnih sistemov,
- število sadnih dreves in jagodičevja na javnih zelenih površinah,
- število turističnih produktov na področju agroturizma,
- število tržnic,
- število hladilnih prodajnih avtomatov v lasti MOK,
- število ukrepov za preprečevanje nastajanja odpadne hrane v akcijskem načrtu za izvajanje Zero Waste strategije,
- število občinskih dogodkov za krepitev lokalne prehranske kulture in njihovih udeležencev,
- število delavnic, predavanj, objav itd. o trajnostni pridelavi in potrošnji hrane.

Širši kazalniki napredka:

- kakovost vode in tal,
- število kmetij v MOK,
- število ekoloških kmetij (certificiranih in v preusmeritvi),
- površina kmetijskih zemljišč v ekološki obdelavi,
- povprečna starost nosilcev kmetijskih gospodarstev,
- površina njivskih kmetijskih zemljišč, na katerih se prideluje rastlinska hrana za ljudi (krompir, zelenjava, sadje, stročnice, žita),
- število kmetij, ki imajo pašno rejo živali,
- število kmetij z ukrepi blaženja in prilagajanja na podnebne spremembe,
- število kmetij z možnostjo namakanja njivskih površin,
- število kmetij z ukrepi in investicijami na področju dobrobiti živali,
- kapaciteta pridelave hrane v rastlinjakih,
- poraba FFS in mineralnih gnojil,
- števila čebeljih družin, čebelarjev in čebelarskih društev,
- število kmetij z dopolnilnimi dejavnostmi na področju predelave kmetijskih pridelkov in živil, prodaje pridelkov na kmetiji in gostinstva na kmetijah,
- število podjetij z živilskopredelovalno dejavnostjo,
- števila usposabljanj za predelavo, dopolnilne dejavnosti itd. in njihovih udeležencev,
- število aktivnih zadrug na območju občine,

- število tržničnih dni,
- število trgovin, kjer se prebivalci lahko oskrbijo z lokalno hrano,
- število trgovin, gostinskih obratov itd., ki donirajo presežke hrane,
- število oglasnih panojev, kozolcev z oglasi itd. na kmetijskih zemljiščih. ●

2.2.2 STRATEŠKI FOKUS 2: Urbano kmetijstvo – spodbujanje samooskrbe občanov

→ Vrtnarjenje za zdravje in samooskrbo

Samooskrba prebivalcev s pridelki iz lastnih ali skupnostnih vrtov in sadovnjakov lahko pomembno prispeva k prehranski suverenosti lokalne skupnosti. Vrtnarjenje je aktivno preživljanje časa v stiku z naravo, ki sprošča in ugodno vpliva na zdravje, poleg tega pa lahko zniža stroške gospodinjstev za hrano. Skupnostni vrtovi so tudi prostor druženja in srečevanja različnih skupin in generacij občanov.

Vrtički ali urbani vrtovi so tudi pomemben del zelenih mestnih površin. Če so ekološko obdelani, so življenjski prostor številnih živalskih in rastlinskih vrst, med katerimi so posebej pomembne čebele in drugi opraševalci, ter povečujejo biotsko raznovrstnost urbanega prostora. Pozitivno vplivajo na kakovost zraka in blažijo vplive podnebnih sprememb – hladijo urbano okolje v času vročinskih valov in izboljšujejo zadrževanje padavinske vode.

V študijskem programu BC Naklo je veliko priložnosti za pridobivanje praktičnega in teoretičnega znanja za trajnostno upravljanje kmetij. Foto: arhiv BC Naklo.

Cilj: V občini imajo tudi gospodinjstva, ki nimajo lastnih vrtov, možnost oskrbe z zdravo, cenovno dostopno hrano iz lastne pridelave, vrtički pa povečujejo kakovost urbanega prostora.

Pregled stanja

Kljub interesu občanov za vrtičkarstvo to področje v MOK ni sistemsko urejeno. Vrtičkarska dejavnost poteka na več območjih, ki večinoma niso skladna s predpisano namensko rabo prostora, so večinoma na zasebnih zemljiščih in nimajo enotne ureditve.

→ Razvoj vrtičkarstva

Leta 2023 je bil za MOK izdelan elaborat Umeščanje in oblikovanje urbanih vrtov na območju Mestne občine Kranj. Takrat je bilo na območju mesta Kranj 22 lokacij urbanih vrtov s skupno površino 8,78 ha. Nobena od njih ni bila urejena. Le 16,6 % jih je bilo na območjih, kjer je po izvedbenem občinskem prostorskem načrtu (IPN) vrtičkarstvo dopustno kot začasna raba. Preostali vrtovi so bili na stavbnih, gozdnih in kmetijskih zemljiščih, kjer vrtičkarstvo po IPN ni dopustno.

V elaboratu so evidentirana primerna območja za vzpostavitev urbanih vrtov, in sicer 7055 m^2 za stalno in 55.103 m^2 za začasno rabo za vrtičke.

Visoke grede na Osnovni šoli Jakoba Aljaža Kranj. Foto: arhiv šole.

MOK je pred izzivom, da področje vrtičkarstva formalnopravno uredi, vzpostavi vrtičke na zemljiščih v lasti občine ter na čim bolj uporabnikom prijazen način in postopoma, vendar v jasnem časovnem okviru, preusmeri vrtičkarstvo na površine, ki so v prostorskih načrtih namenjene tej dejavnosti.

Mestna knjižnica Kranj se je leta 2024 pridružila mreži splošnih knjižnic, ki imajo v svojih prostorih Knjižnico semen. Ta temelji na brezplačni izmenjavi domačih semen ter je eden od načinov spodbujanja in ohranjanja biotske pestrosti. Prispeva k izobraževanju na področju avtonomne pridelave hrane in k naravovarstvu.

Potrebe v MOK:

- izboljšanje urejenosti zelenih površin in učinkovitosti njihove uporabe za pridelavo hrane,
- povečanje ozaveščenosti in usposobljenosti občanov na področjih trajnostne pridelave in potrošnje hrane,
- povečanje prehranske varnosti.

Usmeritve, ukrepi in cilji

Sistemska ureditev vrtičkarstva

USMERITVE	UKREPI	CILJI
Prostorska opredelitev urbanih vrtičkov	• MOK v občinskem prostorskem načrtu določi območja, trajno namenjena skupnostnemu vrtnarjenju, in območja za vrtičkarstvo kot začasno rabo prostora, pri čemer čim bolj izkoristi tudi potencial degradiranih ali neizkoriščenih urbanih območij	• Vzpostavitev površin za pridelavo zdrave hrane, rekreacijo in skupnostne aktivnosti
Vzpostavitev občinskega pravnega okvira za upravljanje vrtičkarstva	• Sprejetje pravne podlage (odloka) za določitev pogojev urejanja in oddajanja zemljišč v lasti MOK v najem za namene urbanega vrtnarjenja ter pravil o urejanju in vzdrževanja urbanih vrtov. • V odlok in pravilnik vključi obveznost pridelave po pravilih za ekološko pridelavo in prednost pri najemu (npr. za socialno šibkejša gospodinjstva, mlade družine in starejše občane)	• Formalnopravna ureditev vrtičkarstva • Izboljšanje oskrbe z zdravo hrano za socialno ranljive skupine • Zniževanje stroškov za gospodinjstva • Povečanje prehranske suverenosti
Komunalna in urbanistična ureditev vrtičkov	• Sprejetje oblikovnih izhodišč za enotno vizualno ureditev urbanih vrtov – opreme (npr. lop, kompostnikov, zbiralnikov deževnice) in infrastrukture za oskrbo z vodo, ravnanje z odpadki, souporabo orodja, skupnostne aktivnosti in trajnostno mobilnost • Ureditev vrtičkarskih območij	• Izboljšanje urejenosti in uporabnosti javnih površin
Monitoring kakovosti tal na površinah za vrtičkarstvo	• Redni letni monitoringi kakovosti tal na območju urbanih vrtičkov in javna objava rezultatov	• Varna, zdrava in trajnostna pridelava hrane
Alternativne oblike vrtnarjenja	• Postavitev visokih gred in zasajanje sadnega drevja in jagodičevja na območjih, kjer ni primernih zemljišč za vrtičkarstvo (npr. pri šolah, domovih za starejše občane, v zainteresiranih soseskah)	• Vzpostavitev dodatnih površin za pridelavo hrane v urbanem okolju

Upravljanje

USMERITVE	UKREPI	CILJI
Vzpostavitev upravljanja področja vrtičkarstva	• Imenovanje občinskega koordinatorja za vrtičkarstvo (osebe, delovne skupine ali oddelka znotraj širše občinske uprave), ki celostno skrbi za dolgoročen razvoj vrtičkarske dejavnosti v občini • Letni razpisi za oddajo vrtičkov v najem • Vzpostavitev procesa redne komunikacije koordinatorja z vrtičkarji	• Strokovno voden, trajnostno naravnan in skupnostno usmerjen razvoj mestnih vrtičkov

Informiranje, ozaveščanje, usposabljanje

USMERITVE	UKREPI	CILJI
Informiranje javnosti	• Jasna in ažurna objava informacij o možnostih, pogojih in razpisih za najem javnih vrtov na spletni strani MOK, oglasnih deskah na vrtičkarskih območjih itd.	• Transparentnost upravljanja javnega prostora
Usposabljanje najemnikov vrtov in širše javnosti	• Organizacija delavnic in predavanj o načrtovanju pridelave na vrtu, ekološkem vrtnarstvu, regenerativnih metodah vrtnarjenja za zmanjšanje porabe vode in izboljšanje kakovosti tal, o kompostiranju itd. (npr. v sodelovanju z NVO, Ljudsko univerzo Kranj, BC Naklo)	• Večja kakovost pridelave • Povečevanje potenciala za pridelavo hrane • Trajnostna raba naravnih virov

	• Organizacija delavnic in predavanj o alternativnih načinih pridelave hrane v urbanem okolju (npr. na balkonih, v lončnicah, navpičnih zelenih površinah)	
Usposabljanje občanov za pridelavo in predelavo hrane	• Vzpostavitev programa izobraževanja odraslih in vseživljenjskega učenja (v sodelovanju z Ljudsko univerzo Kranj) s praktičnimi delavnicami na področju trajnostne pridelave in predelave hrane, priprave ozimnice, priprave jedi iz sezonskih lokalnih pridelkov, zmanjševanja odpadne hrane itd. • Promocija izobraževalnih programov (npr. v občinskem glasilu) in motiviranje občanov	• Povečanje znanja in kompetenc lokalne skupnosti za samooskrbo in trajnostno potrošnjo hrane • Povečanje prehranske suverenosti lokalne skupnosti
Spodbujanje souporabe in drugih konceptov krožnega gospodarstva ter zmanjšanje odpadne hrane	• Nadaljevanje dejavnosti knjižnice semen (Mestna knjižnica Kranj) in nadgradnja s potujočo knjižnico semen • Vzpostavitev knjižnice reči za vrtnarsko orodje in pripomočke • Organizacija sezonskih dogodkov Zelemenjava za izmenjavo semen, sadik, presežkov pridelkov, ozimnice itd. • Vzpostavitev infrastrukture za izmenjavo presežkov hrane med občani (npr. spletna platforma)	• Zmanjšanje porabe virov in nastajanja odpadkov • Krepitev skupnosti • Povečanje prehranske suverenosti

→ Kazalniki za merjenje napredka izvajanja strategije

Izbirni kazalniki napredka v pristojnosti MOK ter javnih podjetij in zavodov:

- površina zemljišč z namensko rabo za vrtičkarstvo v občinskem prostorskem načrtu,
- število in površina komunalno in urbanistično urejenih vrtičkov,
- število aktivnih vrtičkov,
- število izobraževalnih ali skupnostnih programov v zvezi z vrtičkarstvom in njihovih udeležencev oz. uporabnikov,
- število vrst semen in število »izposoj« semen v Knjižnici semen.

Širši kazalniki napredka:

- pokritost povpraševanja po vrtičkih s ponudbo,
- kakovost tal na vrtičkih,
- količina bioloških odpadkov,
- število lastnih vrtov, visokih gred, zelenjavnih lončnic itd., kjer občani pridelujejo hrano za lastne potrebe •

2.2.3 STRATEŠKI FOKUS 3:
Trajnostna in zdrava prehrana v javnih zavodih

Javno naročanje hrane je eden najmočnejših vzvodov občine za spodbujanje lokalne trajnostne pridelave hrane in kratkih verig oskrbe s hrano, pa tudi orodje socialne politike in spodbujanja javnega zdravja. Med javnimi zavodi so pri tem posebnega pomena vrtci in šole, ki lahko poleg tega, da zagotavljajo kakovostne obroke, vzgajajo in izobražujejo mlade na področju trajnostne pridelave in zdrave prehrane, kar je dolgoročna naložba v javno zdravje.

Cilj: V javnih zavodih v MOK je zagotovljena kakovostna in zdrava prehrana.

Zdravo prehranjevanje prispeva k boljšemu zdravju in večji kakovosti življenja. Otrokom med odraščanjem zagotavlja optimalno rast in razvoj, pri odraslih izboljšuje počutje in delovno storilnost, dolgoročno pa prispeva k aktivnemu in zdravemu staranju.

→ Zdrava prehrana

Zagotavlja vsa potrebna hranila in energijo za normalno delovanje telesa, vzdrževanje zdravja in preprečevanje bolezni. Zdrava prehrana je raznovrstna in uravnotežena z vsakodnevnimi potrebami.

V zdravi prehrani je večji delež polnovrednih rastlinskih živil (zelenjave, sadja, stročnic, polnozrnatih žit in oreščkov ter nenasičenih rastlinskih olj) in manjši delež živil živalskega izvora (rib, perutnine in pustega mesa ter mlečnih izdelkov). Poraba visoko predelanih živil, sladkorja, alkohola in nasičenih maščob je čim manjša. (Inštitut za nutricionistiko)

Pregled stanja

MOK si je kot eno ključnih nalog zadala, da bo poskrbela za kakovostno prehrano najbolj ranljivih skupin – otrok, mladostnikov in starejših. Na drugi strani pa želi spodbuditi lokalne pridelovalce, da povečajo ekološko pridelavo hrane, ki se bo tudi lokalno porabila.

→ Lokalna hrana v javnih zavodih

Aktivnosti in projekti za več lokalne hrane na jedilnikih javnih zavodov potekajo že dlje časa. Vzpostavljen je sistem skupnega javnega naročanja živil javnih zavodov prek dinamičnega nabavnega sistema (DNS). Javni zavodi lahko prek njega v določenem obsegu uveljavljajo prednostni nakup ekoloških živil in živil iz drugih shem kakovosti. Ponudniki, ki so kmetije, živilska podjetja, zadruge in trgovci, lahko v sistem vstopijo kadarkoli, zato je nabava hrane za javne zavode olajšana, ker imajo večjo izbiro. V DNS je vključenih nekaj javnih zavodov, ki imajo lastne kuhinje (Kranjski vrtci in šest osnovnih šol).

V sodelovanju s podjetjema Praetor, d. o. o., in Izstop, d. o. o., je bila razvita aplikacija eŽivila, ki dopolnjuje DNS. Aplikacija zagotavlja administrativno podporo organizatorjem prehrane ter omogoča sprotno preračunavanje deležev naročenih kmetijskih pridelkov in živil iz ekološke pridelave ter shem kakovosti, za katere so določeni minimalni standardi v Uredbi o zelenem javnem naročanju.

→ Ekovrtovi v vrtcih in šolah

Več vrtcev in šol v občini ima vzpostavljene vrtičke, ki jih s pomočjo mentorjev obdelujejo otroci, in vrtnarske krožke. V program Šolski ekovrtovi, ki ponuja strokovno podporo vrtcem in šolam pri vzpostavljanju in negi vrtičkov, sta vključena vrtec Orehek pri OŠ Orehek in OŠ Jakoba Aljaža.

Potrebe v MOK:

- dostop do zdrave hrane za vse, ki se prehranjujejo v javnih zavodih, še posebej ranljive skupine,
- dobre prehranske navade mladih kot dolgoročna naložba v javno zdravje,
- pridelava zdrave lokalne hrane za prehrano ljudi in njena lokalna potrošnja.

Usmeritve, ukrepi in cilji

USMERITVE	UKREPI	CILJI
Koordinacija javnega naročanja hrane	• Imenovanje koordinatorja javnega naročanja hrane na MOK, ki skrbi za vključevanje lokalnih ponudnikov, usposabljanje ključnega osebja v javnih zavodih, usklajevanje ponudbe in povpraševanja, spremljanje napredka itd.	• Optimizacija javnega naročanja hrane

Podpora javnim zavodom

USMERITVE	UKREPI	CILJI
Avtomatizacija analitike javnega naročanja hrane	• Nadgradnja aplikacije eŽivila – vzpostavitev funkcionalnosti, s katero bo v javnih zavodih omogočeno spremljanje deleža lokalnih (slovenskih) in ekoloških živil in živil iz drugih shem kakovosti glede na celotno nabavljeno količino živil, izraženo v kilogramih in v nabavni vrednosti (ceni) • Nadgradnja aplikacije eŽivila – vzpostavitev funkcionalnosti, s katero bo v javnih zavodih omogočeno spremljanje količin naročene hrane po vrstah živil (zelenjava, sadje, stročnice, žita, krompir, mlečni izdelki, meso)	• Spremljanje in povečevanje deleža lokalnih in ekoloških živil in živil iz drugih shem kakovosti v javnih naročilih • Povečanje usklajenosti lokalne kmetijske pridelave s potrebami javnih zavodov
Podpora zavodom pri vključevanju v DNS in uporabi aplikacije eŽivila	• Spremljanje potreb deležnikov pri vključevanju v DNS in podpora uporabnikom aplikacije eŽivila v procesu DNS	• Širjenje mreže javnih zavodov, ki so vključeni v DNS
Izboljšanje infrastrukture za pripravo hrane v javnih zavodih	• Vzpostavljanje in posodabljanje kuhinj, prostorov za shranjevanje in jedilnic v javnih zavodih, da bodo sposobne zagotavljati kakovostno prehrano in bodo poslovale energijsko in stroškovno učinkovito ter logistično racionalno • Analiza smiselnosti vzpostavitve skupnih ali centralne kuhinje	• Širjenje mreže javnih zavodov, ki ponujajo obroke iz lastnih kuhinj

Izboljšanje kakovosti prehrane v javnih zavodih	• Organizacija rednih borz lokalnih živil za povezovanje lokalnih pridelovalcev, zadrug in drugih dobaviteljev lokalne hrane z javnimi zavodi • Sofinanciranje nabave lokalnih in ekoloških živil iz občinskega proračuna • Vzpostavitev sistema sledljivosti prehrane v javnih zavodih • Upoštevanje Smernic za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih (NIJZ) ter sledenje praksam ambicioznih evropskih mest, ki so nacionalne prehranske smernice še nadgradile po vodilih diete planetarnega zdravja (angl. Planetary Health Diet)	• Povečanje deleža ekološke in lokalno pridelane hrane v javnih zavodih
Zniževanje stroškov in zmanjševanje okoljskega odtisa prehrane v javnih zavodih	• Vzpostavitev sistema merjenja odpadne hrane v javnih zavodih – nabava opreme, ki vključuje digitalne tehtnice, aplikacije za spremljanje zavržkov ter avtomatsko generiranje priporočil za zmanjšanje količine odpadne hrane in usposabljanje kadrov za spremljanje podatkov • Redno merjenje in poročanje o količini odpadne hrane (izraženo v kg) v javnih zavodih • Vključitev zahtev za uporabo povratne embalaže in zmanjšanje plastične embalaže v javne razpise za naročanje hrane v javnih zavodih • Preučitev možnosti za centralizacijo infrastrukture (skladišča, hladilnice, pralnica povratne embalaže), logistike za dobavo hrane javnim zavodom (npr. v sodelovanju z zadrugo) in kadrov • Priprava in izvedba akcijskih načrtov za zmanjšanje odpadne hrane in embalaže za enkratno uporabo v javnih zavodih • Preučitev možnosti za preusmerjanje finančnih prihrankov javnih zavodov zaradi zmanjšanja odpadne hrane v povečanje kakovosti hrane (deleža lokalnih in ekoloških živil) v javnih zavodih • Sofinanciranje pridobitve certifikata za manj izgub hrane in odpadne hrane javnim zavodom	• Zmanjšanje odpadne hrane • Zmanjšanje porabe embalaže za enkratno uporabo • Stroškovno učinkovito povečanje kakovosti prehrane v javnih zavodih
Povezovanje in usposabljanje ključnih zaposlenih v javnih zavodih na področjih zelenega javnega naročanja, prehranskih smernic in zmanjševanja odpadne hrane ter priprave privlačnih obrokov iz sezonskih sestavin	• Organizacija rednih srečanj, usposabljanj, deljenja znanj, ogledov dobrih praks ipd. za referente za naročanje, organizatorje prehrane in kuhinjsko osebje • Usposabljanje kuharjev za kreativno uporabo ostankov hrane, uporabo cele surovine (listje, stebla, olupki) in drugih prijemov za zmanjšanje odpadne hrane • Vzpostavitev aktiva organizatorjev prehrane v javnih zavodih in redne aktivnosti za njihovo usposabljanje	• Optimizacija in racionalizacija nalog organizatorja prehrane • Zmanjšanje odpadne hrane • Zmanjšanje stroškov
Promocija poklicev na področju organizacije prehrane in priprave hrane	• Občinske štipendije, denarna pomoč, poklicna orientacija v OŠ in SŠ ter druge spodbude in dogodki za usmerjanje mladih v izobraževanje in zaposlovanje na področju organizacije prehrane in priprave hrane	• Ustrezna usposobljenost in številčna zadostnost ključnih kadrov

Podpora pridelovalcem

USMERITVE	UKREPI	CILJI
Usklajevanje ponudbe lokalno pridelane hrane in potreb javnih zavodov	• Vzpostavitev evidence (mesečnih, letnih) potreb javnih zavodov po živilih ter učinkovitega sistema sporočanja teh potreb lokalnim pridelovalcem	• Povečanje deleža lokalno pridelane hrane v javnih zavodih • Kratke oskrbne verige • Učinkovito naročanje hrane
Povečanje konkurenčnosti lokalnih in ekoloških pridelovalcev	• Sofinanciranje MOK nabave lokalne in ekološke hrane v javnih zavodih (kritje razlike v ceni med konvencionalno in ekološko ter lokalno in uvoženo hrano) • Subvencioniranje nabave enotne embalaže in izgradnja pralnice povratne embalaže za dostavo javnim zavodom • Poenostavitev javnih razpisov za dobavitelje hrane v javne zavode	• Povečanje deleža ekološke in lokalno pridelane hrane v javnih zavodih

Prehranska vzgoja

USMERITVE	UKREPI	CILJI
Spodbudno in sodobno učno okolje za krepitev kompetenc otrok na področju trajnostne pridelave hrane in zdrave prehrane	• Spodbujanje vrtcev in šol k vključevanju prehranske vzgoje v šolski učni program in obšolske dejavnosti (učenje o hrani, njenem izvoru in vplivih na zdravje, ozaveščanje otrok o zmanjševanju odpadne hrane ter pomenu lokalno pridelane sezonske hrane, vključevanje otrok v pripravo hrane, šolski vrtovi, pogovori o izvoru hrane, delavnice uporabe žit in lokalno pridelanih živil pri gospodinjstvu itd.) • Spodbujanje vrtcev in šol k vzpostavitvi ekoloških vrtičkov, visokih gred, sadovnjakov, čebelnjakov, kompostnikov itd. in vključitev v program Šolski ekovrtovi	• Povečanje prehranske pismenosti otrok • Dobre prehranjevalne navade otrok

→ Kazalniki za merjenje napredka izvajanja strategije

Izbirni kazalniki napredka v pristojnosti MOK ter javnih podjetij in zavodov:

- število javnih zavodov, ki imajo lastno kuhinjo,
- število javnih zavodov, ki so vključeni v DNS,
- delež lokalne (slovenske) hrane v naročilih javnih zavodov,
- delež ekološke hrane v naročilih javnih zavodov,
- delež hrane iz drugih shem kakovosti v naročilih javnih zavodov,
- količina odpadne hrane v javnih zavodih,
- količina odpadne plastične embalaže v javnih zavodih,
- število zaposlenih na področju prehrane v javnih zavodih,
- število vrtčevskih in šolskih vrtov,
- delež digitaliziranih in avtomatiziranih postopkov v procesu dela organizatorjev prehrane v javnih zavodih.

Širši kazalniki napredka:

- število lokalnih ponudnikov, vključenih v DNS za javno naročanje hrane v javnih zavodih,
- število lokalnih (slovenskih) ekoloških produktov v DNS,
- število kmetij iz MOK, ki dobavljajo hrano v javne zavode MOK,
- število ekoloških kmetij iz MOK, ki dobavljajo hrano v javne zavode MOK. ●

3. Izvajanje strategije

Kmetija Pr' Končovc. Foto: arhiv ZTKK.

3. Izvajanje strategije

3.1 Organizacija in koordinacija

→ Usklajevanje vseh deležnikov

Učinkovito izvajanje trajnostne prehranske strategije zahteva usklajeno delovanje vseh deležnikov v lokalnem sistemu oskrbe s hrano – od različnih uradov in oddelkov MOK, javnih zavodov, regijske razvojne agencije, kmetij in podjetij do civilne družbe in občanov. **Za uspešno uresničevanje ciljev strategije je ključno, da MOK zagotovi finančne in kadrovske vire za izvedbo ukrepov in vzpostavi jasen sistem upravljanja.**

Izvajanje strategije koordinira MOK, natančneje za ta namen imenovani **koordinator za lokalni sistem oskrbe s hrano**, ki bo skrbel za povezovanje deležnikov, medresorsko usklajevanje ter operativno podporo izvajanju ukrepov. MOK iz relevantnih strokovnjakov občinske uprave vzpostavi **stalno delovno telo za izvajanje ukrepov in nalog** v okviru te strategije (ekipa za trajnostno oskrbo s hrano v MOK) ali **namensko organizacijsko enoto** (službo za trajnostni sistem oskrbe s hrano).

Finančna projekcija prvega triletnega cikla izvajanja strategije z upoštevanjem polne zaposlitve koordinatorja in izvedbe mehkih ukrepov (delavnice, promocija, spremljanje kazalnikov) znaša od 150.000 do 180.000 evrov.

Letno srečanje šolskih organizatorjev prehrane v MOK. Foto: arhiv MOK.

3.2 Sistem doseganja stalnih izboljšav

Izvajanje strategije bo temeljilo na ciklu **načrtuj–izvedi–preveri–ukrepaj (PDCA)**, kar zagotavlja, da strategija ni statičen dokument z naborom ukrepov, temveč živ **proces stalnega učenja, prilagajanja in izboljševanja** glede na dosežene rezultate in spreminjajoče se razmere (npr. podnebni vplivi, spremembe politike, motnje na trgih, nove priložnosti financiranja, potrebe lokalne skupnosti).

→ Priprava akcijskega načrta

Izvajanje strategije bo potekalo v triletnih ciklih. Za vsako obdobje bo pripravljen **akcijski načrt**, ki bo podrobno opredelil cilje, kazalnike uspešnosti (KPI) in njihove ciljne vrednosti, ukrepe, časovnice in nosilce ukrepov ter finančne in kadrovske vire. Načrtovanje bo temeljilo na analizi izhodiščnega stanja, analizi SWOT in vključevanju ključnih deležnikov.

Cilji	Kazalniki	Ukrepi	Časovnica	Nosilci	Viri

Napredek pri izvajanju strategije se bo spremljal z izbranim naborom **kazalnikov uspešnosti**, ki so del akcijskega načrta in podlaga za redno spremljanje doseganja ciljev, vrednotenje učinkovitosti in pravočasno prilagajanje ukrepov.

Akcijski načrt (in po potrebi strategija) **se posodablja vsaka tri leta**, ko se pregledajo doseganje ciljev in zaključene dejavnosti ter se pripravi nov akcijski načrt. Postopek posodabljanja akcijskega načrta vodi koordinator za lokalni sistem oskrbe s hrano.

→ Spremljanje izvajanja strategije

Koordinator za lokalni sistem oskrbe s hrano pripravlja **letna poročila o izvajanju strategije**, ki vsebujejo pregled izvedenih ukrepov, oceno doseženih rezultatov glede na zastavljene kazalnike ter predloge za izboljšave in nadaljnje korake. Poročilo se (enkrat na leto) obravnava na **Mestnem svetu Mestne občine Kranj**, hkrati pa je javno dostopno na spletni strani občine, da sta zagotovljeni **transparentnost** in **vključenost javnosti**.

Na posebnem spletnem mestu **KR Hrana** na mestni digitalni platformi Pametni Kranj se zbirajo vse informacije, povezane z oskrbo s hrano v MOK, vključno z ukrepi in doseženim napredkom glede doseganja zastavljenih ciljev.

Ob zaključku obdobja strategije (leta 2030 in 2035) se izvede **končna evalvacija**, ki je podlaga za pripravo nadaljnjih strateških usmeritev za razvoj lokalnega trajnostnega sistema oskrbe s hrano. ●

3.3 Zagotavljanje finančnih sredstev

Izvajanje Trajnostne prehranske strategije bo **financirano iz več virov**, ki vključujejo redna proračunska sredstva, projektno financiranje ter partnerstva z javnimi zavodi, nevladnimi organizacijami in gospodarstvom.

Ključni del ukrepov bo financiran **v okviru rednega delovanja občinskih oddelkov in javnih zavodov**. Relevantne občinske subvencije bodo na novo usklajene s cilji strategije. Projekti na področju trajnostne oskrbe s hrano so lahko financirani tudi v okviru participativnega proračuna MOK. Dodatna sredstva bodo zagotovljena skozi **prijave na nacionalne in evropske razpise** z relevantnih področij. MOK bo dejavno spodbujala tudi **partnerske projekte** z relevantnimi deležniki (npr. javno-zasebna partnerstva in partnerstva z raziskovalnimi in nevladnimi organizacijami), s katerimi bo mogoče pridobiti dodatna sredstva ter povečati učinkovitost izvedbe posameznih ukrepov.

Strategija bo referenčni dokument za **usmerjanje proračunskih odločitev in prijav na razpise**, s ciljem dolgoročno stabilnega in učinkovitega financiranja ukrepov prehoda v bolj trajnostni lokalni sistem oskrbe s hrano. ●

Kulinarični dogodki v starem mestnem jedru. Foto: arhiv ZTKK.

3.4 Podporni mehanizmi

Podporni mehanizmi tvorijo okvir, ki povečuje učinkovitost izvajanja strategije, spodbuja participacijo in inovacije, povečuje preglednost, krepi lokalno samooskrbo ter zagotavlja dolgoročno trajnostnost in odpornost lokalnega sistema oskrbe s hrano.

3.4.1 Vključevanje javnosti in partnerjev – krepitev legitimnosti, učinkovitosti in trajnosti prehranskih politik

Za podporo celovitemu in učinkovitemu izvajanju Trajnostne prehranske strategije bo MOK vzpostavila participatorne mehanizme, ki bodo zagotavljali **sodelovanje ključnih deležnikov** za prehod v trajnostni sistem oskrbe s hrano v občini. Posebna pozornost bo namenjena **enaki obravnavi** in vključevanju vseh skupin prebivalcev ter ciljnemu vključevanju **ranljivih skupin** – mladih, starejših, priseljencev, družin z nizkimi prihodki in drugih skupin, ki jih prehranske politike pogosto manj dosežejo.

Ključni deležniki

Uradi MOK:	• Kabinet župana, Urad za gospodarske dejavnosti in promet, Urad za razvoj in pametno skupnost, Urad za družbene dejavnosti, Urad za projekte, Skupna služba za varstvo okolja, Skupna služba za varstvo prostora
Razvojni centri:	• Regionalna razvojna agencija Gorenjske, BSC Kranj • Razvojna agencija Zgornje Gorenjske (RA RAGOR) • Razvojna agencija Sora
Pridelovalci:	• kmetije • Zveza društev ekoloških kmetov Slovenije • Zveza kmetic Slovenije • Zveza slovenske podeželske mladine
Zadruge:	• KGZ Sloga, KGZ Sava Lesce, Ajdna (ekološki pridelovalci)
Zbornice:	• KGZS - Kmetijsko gozdarski zavod Kranj, GZS – Regionalna zbornica Gorenjska
Država:	• Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za šolstvo • Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo, Ministrstvo za naravne vire in prostor
Raziskovalne institucije:	• Biotehniški center Naklo

Javni zavodi in podjetja:	• Center za socialno delo Gorenjska, Enota Kranj (Razdelilnica hrane in program Viški hrane) • Komunala Kranj • Ljudska univerza Kranj • Zavod za turizem in kulturo Kranj • NIJZ, Območna enota Kranj • Mestna knjižnica Kranj Dom upokojencev Kranj
Strokovne civilnodružbene organizacije:	• Center za trajnostni razvoj podeželja Kranj (CTRP) • Čebelarska zveza Slovenije
Zasebni zavodi in društva:	• Center Stonoga, Društvo Sorško polje
Ambasadorji lokalne prehranske samooskrbe	
Občani iz 26 krajevnih skupnosti	
Izobraževalne institucije:	• koordinatorji in organizatorji prehrane in vodje kuhinj • vrtci (javni vrtci, zasebni vrtci in zasebni vrtci s koncesijo) • 10 osnovnih šol • srednje šole (Gimnazija Kranj, Gimnazija Franceta Prešerna, Šolski center Kranj, Strokovna gimnazija, Srednja ekonomska, storitvena in gradbena šola Kranj, Srednja tehniška šola, B&B srednja šola) • višje šole (Šolski center Kranj, EDC, B&B višja strokovna šola) • Dijaški in študentski dom Kranj • fakultete (Fakulteta za organizacijske vede Univerze v Mariboru, Fakulteta za državne in evropske študije Nove univerze), • Ljudska univerza Kranj.
Večja podjetja, ki svojim delavcem zagotavljajo prehrano	
Zasebni sektor:	• Optifarm (spletno naročanje + dostava na dom ali na prevzemna mesta) • ALBRA trgovina in storitve, d. o. o. (trgovina Krajček)

V ta namen bo MOK pripravila **načrt participacije** deležnikov in vzpostavila strukture sodelovanja, kot so **lokalni strateški prehranski svet** in **tematske delovne skupine** (npr. za področja vrtičkarstva, kratkih oskrbnih verig, predelave hrane, zmanjševanja odpadne hrane), ki bodo omogočale redno izmenjavo mnenj, sooblikovanje rešitev ter spremljanje izvajanja strategije.

MOK bo sistematično odpirala priložnosti za vključevanje prebivalcev v razvojne procese in strateške odločitve. **Predloge in mnenja občanov** za ukrepe, projekte in druge mehanizme izvajanja prehranske strategije bo zbirala **prek spletne platforme (KR Povej), anket, delavnic, posvetov** itd. Del sredstev občinskega proračuna bo lahko dodelila pobudam občanov na področju hrane tudi prek **participativnega proračuna.**

MOK bo spodbujala aktivno sodelovanje deležnikov pri izvajanju strategije s podporo **skupnostnim pobudam in samoorganiziranim projektom** (npr. skupnostnim vrtovom, lokalnim prehranskim kooperativam, izmenjevalnicam in drugim iniciativam od spodaj navzgor), ki lahko razbremenijo občino pri izvajanju strategije.

S temi mehanizmi bo zagotavljala, da strategija ne bo ostala samo dokument, temveč bo živ proces, ki ga skupnost razume, podpira in soustvarja. ●

Kostanov piknik v Besnici. Foto: arhiv ZTKK.

3.4.2 Obveščanje, komuniciranje, ozaveščanje, usposabljanje – povečevanje prehranske pismenosti

Celovita trajnostna transformacija lokalnega sistema oskrbe s hrano je mogoča le ob dobrem informiranju ter visoki stopnji ozaveščenosti in usposobljenosti vseh deležnikov. Gre za presečno področje, ki omogoča in podpira uresničevanje vseh ciljev Trajnostne prehranske strategije MOK.

Po potrditvi strategije bo MOK skrbela za **redno, pregledno in dostopno informiranje** o njenem izvajanju, s čimer bo spodbujala aktivno sodelovanje javnih služb in vključevanje občanov v nastajajoče procese, aktivnosti in projekte. V ta namen bo kot del akcijskega načrta za izvajanje strategije pripravila **načrt komuniciranja** in vzpostavila prepoznavno **komunikacijsko identiteto** (vizualno in vsebinsko celostno podobo), tako da bo razvidna pripadnost različnih sporočil skupni zgodbi trajnostne transformacije lokalnega sistema oskrbe s hrano.

Vzpostavila bo **bazo kontaktov ključnih deležnikov** (vključno s pridelovalci in predelovalci) za neposredno komunikacijo in jo redno posodabljala.

Zimski večer na Mavški tržnici. Foto: arhiv Društva Sorško Polje.

→ Razvoj digitalnih rešitev

Nadgrajevala in promovirala bo digitalno platformo **KR Hrana**, tako da bo ta postala osrednja informacijska točka vse-na-enem-mestu glede lokalnega sistema oskrbe s hrano in orodje za ozaveščanje. Podpirala bo **digitalne rešitve za povezovanje ponudnikov in kupcev**, kot so elektronsko naročanje, digitalni katalogi in spletne kartice kmetij, ki spodbujajo kratke dobavne verige. Gradila bo digitalno **bazo ozaveščevalnih vsebin in dobrih praks** na področju trajnostne pridelave in potrošnje hrane iz lokalnega in širšega okolja, ki bo omogočala prenos znanj in širjenje trajnostnih praks. Platforma bo vključevala tudi **pregledovalnik napredka** izvajanja Trajnostne prehranske strategije prek kazalnikov, podatkovne analitike in vizualizacije.

MOK bo redno sporočala o napredku pri izvajanju strategije ter objavljala ozaveščevalne vsebine tudi prek drugih lastnih komunikacijskih kanalov – **družbenih medijev in občinskega glasila**.

Razvijala bo **mrežo prostovoljcev** (npr. komunikatorjev, kot so ambasadorji lokalne prehranske samooskrbe) za ozaveščanje in usposabljanje prebivalcev na področju trajnostne pridelave in potrošnje hrane.

Spodbujala bo trajnostno prehransko kulturo lokalne skupnosti ter v sodelovanju z javnimi zavodi in civilnodružbenimi organizacijami izvajala redne dogodke, kot so **lokalni kulinarični festival** ter **izobraževalni in demonstracijski dogodki na mestni tržnici**.

→ Vključevanje mladih

Poseben poudarek bo namenjen otrokom in mladostnikom – šole in vrtci namreč poleg družine pomembno oblikujejo prehranske navade in odnos do hrane. MOK bo zato podpirala **prizadevanja šol in vrtcev za dostop do lokalne, zdrave in trajnostno pridelane hrane** ter za **razvoj učnih programov**, kot so šolski ekovrtovi in prehranska pedagogika. Dodatno bo **sofinancirala aktivnosti v vrtcih in šolah**, pri katerih se mladi izobražujejo na področjih trajnostne oskrbe s hrano, zdrave prehrane, zmanjševanja odpadne hrane itd. (npr. sofinanciranje lokalnih živil za pripravo jedi pri rednih in izbirnih predmetih, kjer se učenci učijo kuhati).

MOK bo ob priložnostih, kot so dan slovenske hrane, slovenski dan brez zavržene hrane in eko teden, izvajala ozaveščevalne kampanje o zdravi prehrani (npr. z oglaševanjem na panojih Galerije na prostem).

Skladno s potrebami na področju krepitve usposobljenosti ključnih deležnikov vključno z občinsko upravo ter javnimi zavodi in podjetji bo izvajala **delavnice, predavanja in študijske obiske** (npr. na področjih javnega naročanja, urejanja vrtičkov, obrezovanja, gnojenja, zbiranja deževnice, kompostiranja).

MOK bo privabljala konkretne **pilotne in demonstracijske projekte**, katerih nosilci so lahko podjetja in strokovne organizacije, in krepila prepoznavnost Kranja kot mesta za preizkušanje inovativnih pristopov na področju trajnostnega lokalnega sistema oskrbe s hrano.

V okviru svojih pristojnosti si bo prizadevala za **omejevanje oglaševanja in prodaje škodljive hrane**, npr. visoko predelanih živil, živil z veliko vsebnostjo sladkorja in nasičenih maščob ter hrane živalskega izvora, predvsem v bližini osnovnih in srednjih šol ter fakultet. ●

3.4.3 Prehranska pravičnost

→ Enake priložnosti za vse prebivalce

Prehranska pravičnost pomeni, da imajo vsi prebivalci – ne glede na svoj ekonomski, socialni ali zdravstveni položaj – enakovredne možnosti za dostop do zdrave, lokalne in trajnostno pridelane hrane. V središču je skrb za to, da lokalni sistem oskrbe s hrano nikogar ne izključuje ter da podpira dele skupnosti, ki najpogosteje doživljajo prehransko negotovost. Prehranska pravičnost zato vključuje zagotavljanje cenovne dostopnosti kakovostnih živil, krepitev socialne varnosti kmetov ter razvoj podpornih storitev, ki ranljivim skupinam omogočajo enake priložnosti za zdravo prehranjevanje in aktivno sodelovanje v lokalnem sistemu oskrbe s hrano.

MOK si bo prizadevala za **krepitev ekonomske moči in socialne varnosti kmetov** s podporo kratkih dobavnih verig, s prednostnim vključevanjem lokalnih kmetov v javno naročanje hrane, projekti razvoja podeželja, vzpostavljanjem skupnostne infrastrukture za zmanjševanje ranljivosti kmetijske pridelave (npr. namakalnih sistemov) ter zbiranjem in posredovanjem potreb po živilih javnih zavodov, kar bo lokalnim pridelovalcem olajšalo načrtovanje pridelave.

Kranjske kuharske mojstrice in mojstri vseh generacij pri pripravi jedi za dogodek Kranjska dolga miza. Foto: arhiv ZTKK.

Ambasadorja lokalne prehranske samooskrbe MOK, alpinista in gorska vodnika Marija in Andrej Štemfelj. Fotografirano v projektu Lokalno GOR.

Programi za zmanjševanje prehranske neenakosti ranljivih skupin prebivalcev bodo vključevali:

- stalna prizadevanja za **izboljšanje kakovosti prehrane v javnih ustanovah**,
- podporo projektu Centra za socialno delo MOK **Viški hrane** za oskrbo socialno ogroženih posameznikov in družin,
- povečanje možnosti za **samooskrbo ranljivih gospodinjstev** s prednostnim dostopom do občinskih vrtičkov in vzpostavitev vrtičkarske mreže ter
- usmerjene kampanje za **dvig prehranske pismenosti ranljivih skupin** (npr. potrošniška vzgoja, kuharske delavnice).

MOK bo podpirala vzpostavitev lokalnih **mrež solidarnosti** (npr. skupnostne kuhinje in predelovalni obrati, izmenjevalnice hrane, mehanizmi za redistribucijo presežkov hrane ranljivim skupinam, spodbujanje medgeneracijskega povezovanja in sosedskih podpornih mrež).

Skladno s potrebami bo proučila tudi možnost uvedbe **vavčerjev** za nakup zdravih, lokalnih živil za občane z nizkimi prihodki.

Podpirala bo **iniciative socialnega podjetništva** na področju razvoja prehranskih izdelkov, tudi iz odpadne hrane (npr. marmelad, fermentiranih izdelkov, izdelkov iz odpadnega kruha).

V sodelovanju s fundacijami in javnimi zavodi na področju sociale si bo prizadevala za vzpostavitev socialne kmetije, ki bo delovala kot zaposlitveni center za ranljive skupine.

Hrana je tudi pomembno sredstvo za **krepitev socialne kohezije**. Pobude, ki vključujejo skupno kuhanje, deljenje obrokov, medgeneracijska srečanja ali lokalne kulinarične dogodke, povezujejo prebivalce, krepijo občutek pripadnosti in ustvarjajo dodatno družbeno vrednost. Zato bo MOK spodbujala aktivnosti, ki povezujejo različne skupine in odpirajo prostor za učenje, izmenjavo znanja in medsebojno razumevanje. ●

3.4.4 Podatkovno podprto odločanje – povečanje operativne učinkovitosti in transparentnosti

→ Podatkovni sistem

MOK bo izvajanje Trajnostne prehranske strategije čim bolj podprla s podatkovno podprtim odločanjem, ki bo temeljilo na sistemu rednega zbiranja, analize in uporabe relevantnih podatkov o lokalnem sistemu oskrbe s hrano. **Vzpostavitev, vzdrževanje in nadgradnja podatkovnega sistema** bodo uvrščeni med prednostne ukrepe akcijskih načrtov za izvedbo Trajnostne prehranske strategije MOK. MOK bo prednostno zbirala podatke, ki ji bodo omogočali spremljanje izvajanja ukrepov v akcijskem načrtu.

Podatkovno podprto odločanje bo omogočalo **spremljanje doseganja strateških ciljev**, vrednotenje učinkovitosti posameznih ukrepov ter pravočasno prilagajanje aktivnosti glede na zaznane trende, izzive in priložnosti. Ključni podatki bodo tudi boljša podlaga za črpanje in učinkovito porabo sredstev iz nacionalnih in mednarodnih virov. S tem bo strategija postala dinamičen dokument, ki se bo odzival na spremembe v lokalnem in širšem okolju.

V ta namen bo MOK vzpostavila **nabor ključnih kazalnikov uspešnosti (KPI)** za posamezna vsebinska področja strategije, kot so lokalna pridelava in predelava hrane, kratke oskrbne verige, javno naročanje hrane, vrtičkarstvo, zmanjševanje odpadne hrane ter okoljski vplivi sistema oskrbe s hrano. Za vsak kazalnik bodo opredeljeni izhodiščno stanje, ciljna vrednost do konca načrtovalskega obdobja ter odgovorni nosilci zbiranja in poročanja.

→ Zbiranje podatkov

Podatki bodo pridobljeni iz obstoječih nacionalnih in lokalnih virov (npr. statistični podatki, občinske evidence, podatki javnih zavodov), po potrebi pa dopolnjeni z dodatnimi analizami in sodelovanjem z deležniki. MOK bo stremela k **uporabi digitalnih orodij in vizualizacij,** ki bodo omogočali lažje razumevanje podatkov ter njihovo uporabo pri odločanju in komuniciranju z javnostjo.

→ Transparentnost in vključevanje deležnikov

Pomemben del podatkovno podprtega odločanja bosta tudi **transparentnost in vključevanje deležnikov**. Rezultati spremljanja bodo redno predstavljeni javnosti, deležniki pa vključeni v interpretacijo podatkov in sooblikovanje izboljšav ukrepov. Tako bo mehanizem prispeval k večjemu zaupanju, sodelovanju in skupni odgovornosti za doseganje ciljev strategije.

S tem pristopom MOK krepi svojo vlogo **učeče se, odporne in trajnostno usmerjene skupnosti**, ki svoje odločitve gradi na znanju, podatkih in sodelovanju. ●

3.4.5 Digitalizacija – krepitev Kranja kot napredne in pametne občine

→ Digitalno povezovanje

MOK bo z uporabo digitalnih orodij in rešitev spodbujala povezovanje deležnikov v lokalnem sistemu oskrbe s hrano, povečevala dostopnost informacij ter krepila preglednost in učinkovitost upravljanja.

Digitalna orodja bodo omogočala **lažje povezovanje lokalnih pridelovalcev, predelovalcev, javnih zavodov in potrošnikov**, s čimer se spodbuja razvoj kratkih oskrbnih verig ter večja uporaba lokalno pridelane hrane. Poseben poudarek bo namenjen razvoju in nadgradnji digitalnih platform, ki omogočajo predstavitev ponudbe lokalnih živil, izmenjavo informacij ter podporo javnemu naročanju hrane. Digitalizacija bo podpirala tudi **podatkovno podprto odločanje**, saj bo omogočala sistematično zbiranje, obdelavo in vizualizacijo podatkov o lokalnem sistemu oskrbe s hrano. To bo prispevalo k učinkovitejšemu spremljanju doseganja ciljev strategije, merjenju ključnih kazalnikov uspešnosti (KPI) in pravočasnemu prilagajanju ukrepov.

Pomemben vidik digitalizacije sta tudi **ozaveščanje in vključevanje prebivalcev**. Digitalni komunikacijski kanali bodo uporabljeni za informiranje o lokalni in sezonski prehrani, zmanjševanju odpadne hrane, možnostih vključevanja v vrtičkarstvo ter drugih pobudah strategije. MOK bo spodbujala uporabo digitalnih orodij, ki omogočajo sodelovanje občanov, zbiranje predlogov in povratnih informacij ter **krepitev participativnega upravljanja**.

Pri izvajanju digitalizacije bo upoštevala načela **racionalnosti**, **dostopnosti, enostavne uporabe in varstva osebnih podatkov**, pri čemer bo pozornost namenjena tudi digitalni vključenosti ranljivih skupin. Digitalizacija bo potekala postopno in smiselno, ob nadgradnji obstoječih sistemov ter v sodelovanju z lokalnimi, nacionalnimi in mednarodnimi partnerji.

Z nadgradnjo uporabe digitalnih rešitev bo MOK krepila učinkovitost izvajanja strategije, spodbujala sodelovanje in inovacije ter prispevala k razvoju preglednega in trajnostnega lokalnega sistema oskrbe s hrano. ●

Ajda na Sorškem polju. Foto: Mitja Smerdelj.

Zaključek

Strateške usmeritve, opredeljene v tem dokumentu, so podlaga za sistematično načrtovanje in izvajanje ukrepov MOK na področju oskrbe s hrano vse do leta 2035. Pri tem je prvi pomemben korak vzpostavitev učinkovitega vodenja in koordinacije obsežnega števila deležnikov. Njihovo uglašeno in sinergijsko delovanje je za doseganje vizije in ciljev ključnega pomena.

Povezovanje, dialog in dobro zastavljen akcijski načrt so prvi pogoj, da se lahko nadaljujejo bolj pogumni koraki, med katerimi so najpomembnejši zavarovanje kmetijskih zemljišč, podpora kmetom pri preusmeritvah v pridelavo zdrave in raznovrstne hrane, spodbujanje njene lokalne predelave, boljša oskrba z lokalnimi in ekološkimi živili v javnih zavodih, več možnosti za razcvet vrtičkarstva, odločnejši ukrepi na področju zmanjšanja odpadne hrane in vzpostavitev trajnostne lokalne prehranske kulture.

Razmere za pridelavo hrane so na območju Kranjsko-Sorškega polja zaradi plodne zemlje, ugodne lege obdelovalnih površin, podnebja in obilice vode med najboljšimi v Sloveniji. To je za lokalno skupnost danost neprecenljive vrednosti. Vedno bolj se namreč tudi pri nas kažejo obrisi negotovih obdobij, s katerimi se že sooča velik del sveta in v katerih zdrava hrana in voda nista več samoumevni dobrini. S sprejetjem in izvajanjem te strategije MOK prevzema odgovornost za razvoj trajnostnega lokalnega sistema oskrbe s hrano v korist sedanjih in prihodnjih generacij. •

Viri

1. From EU Policy to Local Action – Building commitment for sustainable Urban Food Systems, Policy Statement, Partnerstvo za hrano Urbane agende za EU.
2. Novelacija trajnostne urbane strategije Mestne občine Kranj 2030+.
3. Novelacija elaborata »Umeščanje in oblikovanje urbanih vrtov na območju Mestne občine Kranj«, Zadruga Regrat z.o.o., 2023.
4. Odlok o izvedbenem prostorskem načrtu Mestne občine Kranj.
5. Okoljsko poročilo za spremembe in dopolnitve občinskega prostorskega načrta Mestne občine Kranj – spremembe št. 4.
6. Operativni program varstva okolja Mestne občine Kranj za obdobje 2024/35/50.
7. Organigram LOKALNA SAMOOSKRBA GORENJSKE (RA Sora).
8. Podnebna pogodba in Akcijski načrt podnebne pogodbe do leta 2030.
9. Podnebna pogodba v okviru sodelovanja MOK v Misiji 100 podnebno nevtralnih in pametnih mest do leta 2030.
10. Pravilnik o dodelitvi pomoči za ohranjanje in spodbujanje razvoja kmetijstva, gozdarstva in podeželja v Mestni občini Kranj za programsko obdobje 2015–2020.
11. Projekt LOKALNO GOR, Analiza potencialov kmetijstva na območju LAS Gorenjska košarica, Kranj 2023.
12. Regionalni razvojni program Gorenjske 2021–2027.
13. Strategija prilagajanja Gorenjske regije na podnebne spremembe.
14. Strategija razvoja turizma v Mestni občini Kranj 2021–2027.
15. Strategija lokalnega razvoja LAS Gorenjska košarica za podeželje 2021–2027.

16. Strategija digitalnega razvoja Pametnega mesta in skupnosti Kranj 2020–2023.

17. The EAT–*Lancet* Commission on healthy, sustainable, and just food systems.

18. ZLaTI Kranj – Zasnova projektne naloge za sistemsko prehransko samooskrbo, MOK, maj 2022.

19. Zero Waste strategija Mestne občine Kranj in občin Jezersko, Naklo, Preddvor in Šenčur za obdobje (2021–2031).

Trajnostna prehranska strategija MESTNE OBČINE KRANJ do leta 2035